

Edinost

Raoul Frary.

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - izhaja vsako soboto
Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. ček. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d.d. Maribor
Glasni po ceniku

Uprava »E D I N O S T I«,
Maribor, Kopališka ulica 6.

Kralj Midas je obupal radi daru, da se je vse, česar se je dotaknil, izpremenilo v zla o. Danes živi Midas, ki izpremeni vse, kar prime v buno (umetnik kavčuk) in beton, vse narodno premoženje, ne le maslo, vsa svoja zavojevanja. Ničesar nima od njih. Čigavo bo leto 1939? (»Weltwoche«, 3. III. 1939).

Intelligenčni naraščaj.
Gozdno gospodarstvo.
Politična vzgoja naroda.
Izkušnje konjereja.
»Dolina Šentflorijanska.«
Kmetijska in industrijska proizvo-
dnja.

7 dni domačih vesti

* Pri ekspoziciji prosvetnega ministra je bilo, kakor je povedal poslanec Jovan Radulović, navzočih le 36 poslancev. Zanimiva sta bila govora poslancev Stojadina Pavloviča in Jovana Raduloviča. Prvi je zahteval, da bi bili učbeniki za vso Jugoslavijo enaki, drugi pa je zahteval, da bi bili napisani v jugoslovenskem duhu. Izmed slovenskih poslancev na ta dva govora še nobeden ni odgovoril. Morda jih ni bilo na seji skupščine, ali pa so se z izjavami obeh poslancev istovestili.

* Primijera Standerkerjeve »Prevare«, ki so jo prvokrat dajali v Mariboru, je v soboto, dne 4. t. m. v Ljubljani lepo uspela.

* Za rednega profesorja medicinske fakultete v Zagrebu je bil imenovan bivši generalni inspektor za higieno dr. A. N. d. r. i. j. a. S. t. a. m. p. a. r. Novi profesor je znan predavatelj in je še pred kratkim predaval v Mariboru v Ljudski univerzi o svojih potovanjih po Kitajski in Ameriki, kjer se je mudil več let v znanstvene svrhe.

* V Zagrebu je pravkar izšla 1—2 št. nove hrv. revije »Pečate«, ki bo obravnavala umetnost, znanost in vse kulturne probleme. Odgovorni urednik je inž. arh. Drago Ibler, v uredništvu pa so Slavko Batušić, Drago Galić, Krsto Hegedušić, Miroslav Krleža, Mijo Mirković in Marko Ristić.

* Grško-katoliški škof dr. Dionizije Njard iz Križevcev na Hrvaškem je že pred tremi meseci odpotoval v Podkarpatsko Rusijo, kjer ga je Sveta stolica imenovala za apostolskega administratorja. Grško-katoliški duhovniki v Podkarpatski Rusiji so preje spadali pod škofijo v Munkaču. Ker je pa to mesto pripadlo Madžarski, je dobil dr. Njard nalogo, da organizira novo grško-katoliško škofijo v Hustu.

* Proti dr. Stojadinoviću je — kakor poročajo časopisi — dr. Dimitrije Ljotić takoj, ko je prišel iz zapora, vložil tožbo.

* Obvezna telesna vzgoja se je že začela izvajati v Ljubljani, ostali kraji pa pridejo tudi kmalu na vrsto, v prvi vrsti mesta. Za enkrat prihajajo v poštev učenci strokovnih šol, torej vajenci, ki telovadijo po enkrat na teden. Poučujejo jih strokovni učitelji, večinoma rezervni častniki. Namen pouka je predvajaška fizična in vojaška vzgoja mladeničev od 14. do 20. leta, v kolikor ne posejajo telovadbe v srednjih šolah ali podobnih zavodih. Ko končajo obiskovalci tečajev 20. leto in postanejo vojaški obvezniki, dobe spricevalo, na podlagi katerega bodo imeli gotove olajšave glede kadrskega roka.

* Novi trgovski sporazum med Združenimi državami Sev. Amerike in Jugoslavijo bo kmalu zaključen. Od tega sporazuma pričakujejo povečanje trgovskega prometa med obema državama. Naši izvozniki upajo, da bodo na ameriških tržiščih dobro prodali blago, a razen tega bo s sporazumom rešeno tudi vprašanje plačevanja, tako da bodo tudi ameriški proizvajalci lažje prišli na naša tržišča.

* V naši državi je bilo lanskega leta 616 denarnih zavodov, od tega 563 bank in 53 hranilnic javnopravnih teles.

* V Primorski banovini je samo 20% obdelane zemlje. Če bi se pa izvedle potrebne melioracije, bi letni primanjkljaj v ljudski prehrani, ki znaša okrog 700.000 centov, izginil.

* »Jugoslovanski kurir« poroča, da se namerava znani češki industrijec Jan Bata za stalno naseliti v naši državi, zato mislijo, da bo tukaj sedaj še povečal svoje obrate.

* Nov osebni vlak bo z novim vozni redom vozil med Ljutomerom in Mursko Soboto. Vlak bo imel dobre zveze tudi za dijake, tako da ga bodo lahko s pridom uporabljali.

* Nove veleblagovnice se v Jugoslaviji nikakor ne smejo ustanavljati. Z novim letom je potekla uredba o izjemnem dovoljenju za ustanavljanje takih podjetij, ki zelo škodujejo naši trgovini, sedaj pa je ministrski svet sklenil novo naredbo, ki naravnost prepoveduje ustanavljanje veleblagovnic. S tem je dano zadoščenje našemu trgovstvu.

* Zahteve naših Nemcev. Deputacija politične organizacije Nemcev v Jugoslaviji je te dni obiskala ministrskega predsednika Cvetkovića in mu predložila svoje zahteve. Nemci zahtevajo, naj se ukine določba, po kateri morajo vsako prodajo nepremičnin v pasu 50 kilometrov ob vsej jugoslovanski meji odobriti posebne komisije na sedežih okrajnih sodišč. V banovinskih svetih morajo biti primerno zastopani tudi Nemci, ki bodo v stalnih stikih z oblastmi. Nadalje se mora ustanoviti gotovo število srednjih šol za Nemce in izpopolniti nemški poklic v osnovnih šolah.

Madrid bo pal brez boja?

Ni še eno leto, ko so še skoro vsi angleški in francoski listi pisali o Francu, da je upornik proti zakoniti vladi, že se je mnenje merodajnih Angležev in Francozov izpremenilo. Spoznali so, da ni Franco upornik, ampak da je prav za prav upornik španska vlada in da je prav za prav Franco edini zakoniti gospodar Španije. Ta miselni preokret se je izvršil kaj hitro. Treba je bilo samo, da se je vojna sreča nasmehnila Francu in že je postal v očeh teh ljudi zakonit. O tem, kdo je upornik in kdo je zakonita vlada, torej ne odloča nič drugega kakor uspeh. Seveda pa velja ta dobri nauk samo za dežele, ki so izven Anglije in Francije, kajti, če bi se n. pr. v Veliki Britaniji ali Franciji nekdo našel, ki bi rekel: »Odslej naprej sem jaz edini zastopnik in gospodar te zemlje«, bi pač najbrž ne šlo tako gladko, posebno, če bi se tak mož pojavil recimo v Indiji ali francoskem Tunisu. Tedaj bi šlo z priznanjem menda manj trdo kakor sedaj. Sicer pa bog ve — včasih človek dvomi, ali bi se ti dve državi sploh še pred kom branili. Tako gladko s tem priznanjem vendarle ni šlo. Dokler je obstojala v republikanski Španiji še vlada, sta se morali britanska in francoska vlada še vedno bati očitkov, da podpirata upornike. Stvar se je morala naglo poravnati. In Monako vo je nudilo tako sijajen vzgled za tak postopek. Na vsak način je morala pasti Negrinova vlada. In gleite srečo: čisto slučajno je prav nekaj dni po priznanju Franca po obeh demokracijah izbruhnila v Madridu upor polkovnika Cassada, ki je odstavil Negrinovo vlado in se z generalom Miajo postal oblast. Odslej so bili ti »vlada« — upor jim je uspel in so imeli torej popolno pravico na priznanje. Le žal, da je to priznanje že imel general Franco in tako Cassado in Miaja nista

mogla postati popolnoma »zakonita«. Ne navadni slučaj, da se je izvršil upor tik po priznanju Franca, da slutiti, da so v Londonu in Parizu že naprej vedeli, kaj se pripravlja, menda tudi, kako se bo vse to končalo.

Franco in Miaja nista bila edina, ki sta hotela veljati kot zakonita predstavnika Španije. Noč po Cassado-Miajevem uporu se je uprla v Madridu še ljudska fronta, ki je tudi hotela biti zakoniti predstavnik Španije. Toda tem se je zadeva ponesrečila — kajti manjkalo jim je glavno etično izpričevalo za to, da bi jih kedaj še priznali kot zakonite: namreč zadostno število strojníc, letal in torov. Ostali so nezakoniti uporniki. Miaja-Cassadova vlada jih je premagala in v kali zatrla ter s tem spravila v molk še zadnje, ki so hotela braniti republiko, staro zakonitost, ustavo in druge take nepotrebne stvari. Cassado se je lahko kar naravnost podal k Francu, da se zmeni z njim za časten mir. Toda tudi tu je majhna zapreka. Franco namreč razume pod besedo »časten mir« samo popolno predajo. Vprašanje je, ali je tudi Cassado tega mnenja. Če morda še ni, se bo moral sedaj brez svojih najodločnejših sobojevnikov temu Francovu mnenju priključiti.

S tem se po dveh in pol letih zaključuje španska vojna. Madrid torej ni padel v vojni, ampak bo padel brez boja. In skoro se zdi, da je španski narod ves ta čas krvavel zaman. Evropa se lahko torej iz španskega primera marsikaj nauči. Kadar se v kaki deželi oglasi nekdo, ki hoče govoriti v imenu te dežele in vreči izvoljeno vlado, je najbolje, da mu to vlado kar v začetku dado, da si prihranijo dolgoletna krvoprelitja in neprijetne probleme okoli priznanja...

Propadanje naših cest

Mariborska sekcija Avtomobilskega kluba kraljevine Jugoslavije je imela v nedeljo dopoldne pri »Orlu« svoj letni občni zbor, na katerem je dolgoletni predsednik g. Ferdo Pinter podal obširno poročilo o delovanju kluba, zlasti pa o največji boji vseh avtomobilistov: o skrajno slabih cestah, ki so postale že pogovor.

Predsednik je med drugim omenjal, da so ostali vsi napor za zboljšanje cest brezuspešni. Ceste propadajo od leta do leta in ovirajo s tem tudi razmah domačega avtomobilizma in tujkega prometa. Dočim se povsod okrog nas grade sodobnemu avtomobilskemu prometu odgovarjajoče avtomobilske ceste, smo mi danes še vedno tam, kjer smo bili nekdanj. Tuji avtomobilisti se izogibajo naših cest, domači avtomobilisti pa potujejo v inozemstvo, ako žele potovati kot avtomobilisti. Škoda za narodno gospodarstvo je dvojna in neprecenljiva.

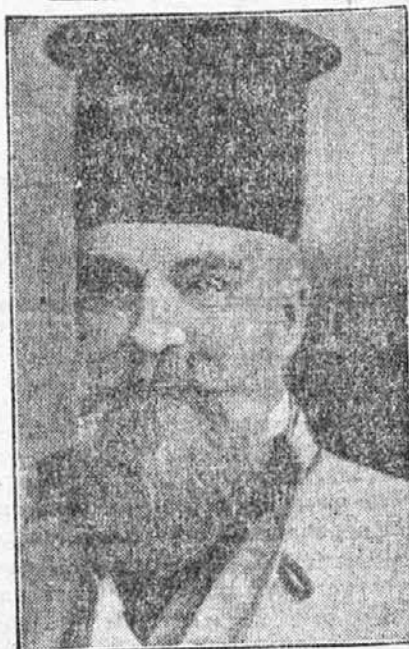
Že na lanskem kongresu za ceste v Ljubljani je zastopala mariborska sekcija težnjo, da se mora najprej urediti cesta iz Maribora proti Ljubljani in Zagrebu in potem šele proti notranjosti države. Ministrstvo je izdelalo načrt o bodoči gradnji državnih cest, ki ga je odobril tudi ministrski svet. Po tem načrtu se bodo gradile državne ceste v etapah v dolžini 4135 kilometrov s stroški 4½ milijarde dinarjev. V Sloveniji je predvidena gradnja naslednjih zvez: Maribor—Št. Ili (izdatki 4 milijone dinarjev), Maribor—Slov. Bistrica (30 mil.), Ljubljana—Jesenice (30 mil.), Ljubljana—Celje—Sl. Bistrica (30 mil.), Ljubljana—Novo mesto (20 mil.), Ljubljana—Sušak (50 mil.) in Ljubljana—Ital. meja (10 mil.), skupaj torej 174 milijonov dinarjev. Kdaj se pa bo začelo delati, o tem še nihče ne ve. Vse je odvisno od potrebnih sredstev.

Poleg cest so se obravnavale na občnem zboru še druge za avtomobiliste važne vprašanja: znižanje cen bencinu in davčna bremena. Mesto odstopivšega g. Pinterja je bil izvoljen za predsednika g. ravatelj Anton Krejčič.

* Zunanja trgovina Jugoslavije je bila v mesecu januarju t. l. pasivna za 59.2 milijonov dinarjev. Izvoz je znašal 319.1 (lani v tem mesecu 356.7), uvoz na 578.3 (570.8) milijonov dinarjev. Iz teh števil vidimo, da se je zmanjšal izvoz v enem letu za dobrih 20%, dočim je ostal uvoz približno na isti višini.

* Sloveče delavsko zdravilišče za zdravljenje pljučne tuberkuloze v Breštovcu slavi letos tridesetletnico ustanovitve. V začetku je imelo zdravilišče le 40 postelj, danes jih ima 160, od tega četrtino za ženske. 90% bolnikov se zdravi na prostem. Odslej je bilo v zdravilišču 12.448 bolnikov.

7 dni po svetu

Umrlí patriarh in romunski ministrski predsednik Miron Christea

□ Svetovna razstava v Newyorku je bila odprta preteklo nedeljo in se zatvori šele v septembru, odprta bo torej pol leta. Vse države so zastopane na tej svetovni razstavi, tudi Jugoslavija. Žal pa nam sredstva niso dopustila, da bi postavili lasten paviljon, kakor so skoraj vse večje države. V tej razstavi pokaže Jugoslavija vse svoje znamenitosti. Na predvečer je v kratkovalovnem beograjskem radiu za Ameriko govoril vnedeljo zvečer tudi regent knez Pavle, za njim pa ministrski predsednik Cvetković in trgovinski minister Tomić, ki so izrazili željo po popolnem uspehu jugoslovanske razstave. V kratkem priredi »Putnik« skupinsko potovanje na razstavo v Newyork.

□ Načrt novega velikega prekopa v Evropi je bil te dni predmet razgovorov med romunskim zunanjim ministrom Gafencom in poljskim zunanjim ministrom Beckom v Varšavi. Že delj časa obstaja načrt, da bi se Visla spojila s kanalom z romunskimi rekami in da bi se na ta način ustvarila vodna pot med Vzhodnim morjem ali Baltikom ter Črnim morjem. Projekt naj bi se začel izvajati čim prej.

□ Parlament in senat v Belgiji sta razpuščena, nove volitve bodo 2. aprila.

□ José Felix Lequerica, župan mesta Bilbao, bo postal poslanik Francove vlade v Parizu. Rojen je l. 1890, po poklicu advokat in žurnalist. Župan mesta Bilbao je postal, ko je to mesto zavzel Franco.

□ Sedem let je poteklo od smrti velikega francoskega diplomata in boritelja za mir Aristida Brianda. Društvo prijateljev A. Brianda je sestavilo program za proslavo obletnice smrti.

□ L. 1940. bodo začeli graditi nov most čez Donavo, ki bo spajal Jugoslavijo z Romunijo. Stroške bosta nosili obe državi v enakih delih. Most mora biti dograjen najkasneje do l. 1944. Meja med obema državama bo na sredini mosta. Most bo zgrajen za enotirno železniško progo in cesto.

□ V republikanski Španiji se še vedno bijejo boji med narodnim obrambnim odborom in četami ljudske fronte, ki odklanjajo brezpogojno predajo Franca.

□ Pri uvozu sudetsko-nemškega blaga v Češkoslovaško po novi uredbi še nadalje ni treba plačevati carine. Ta carinska prostost velja samo za uvoz v prejšnjem obsegu.

□ Prvič po 218 letih je zopet izbran za papeža Rimljan. Zadnji Rimljan, ki je bil izvoljen za papeža, je bil Inocenc XIII. l. 1721.

□ »Gazeta Polska« piše, da zahteva Poljska kolonije zato, da bi zadovoljila potrebe svojega izseljevanja in da bi dobila potrebno ozemlje s surovinami. V teku 13 let se je namreč iz Poljske izselilo okrog pol milj. prebivalstva.

□ Francoska vlada je, kakor smo že poročali, imenovala za svojega poslanika v Burgosu v Španiji 83-letnega maršala Petaina, ki je eden najslavnejših francoskih vojskovodij. General Franco je bil Petainov učenec na vojaški šoli v Parizu, kjer je maršal Petain poučeval taktiko. Ko je svoječasnno izbruhnil upor v Rifu, je maršal Petain organiziral skupno obrambo Francozov in Špancev ter se je tu boril tudi sedanjí general Franco.

□ Indijski narodni voditelj Mahatma Gandi je s svojim postom izsilil od nekega maharadže demokratske svobosčine tudi za najnižje ljudstvo (parije).

□ Predsednik francoske republik Lebrun in njegova soproga bode 21. marca obiskala London. Že sedaj se vršijo velike priprave za slavnosten sprejem.

Novi romunski ministrski predsednik Caluescu

* Maribor dobi nemško konzularno zastopstvo. Konzularni zastopnik bo, kakor pravijo, nemški diplomat, ki si je pridobil že bogate izkušnje v Sudetih.

* V Francijo bo Jugoslavija po novi trgovinski pogodbi, ki je bila v kratkem sklenjena, odslej izvažala mnogo več blaga kot doslej. Francija nam je dovolila kontingente, ki bodo, ako se bodo vsi izkoristili, naš dosedanjí izvoz v to deželo početrverili. Uvoz iz Francije je določen na 60% izvoza. Z razliko 40%, kolikor bo izvoz večji, bo plačevala naša država v Franciji vojne in predvojne dolgove.

* Zavod za pospeš. obrti pri Zbornici za TOI v Ljubljani priredi strokovni tečaj za marmoriranje in imitacijo lesa za pleskarske in ličarske pomočnike. Tečaj prične dne 13. t. m.

□ Angleški minister Belisha in letalski minister Wood sta podala v parlamentu izjave o angleški oborožitvi. Po teh izjavah bo mogla Anglija vreči na kopno številne angleške divizije in bo imela v najkrajšem času največjo in najbolje opremljeno letalsko vojsko na kontinentu. Ta poročila so vzbudila med Nemci in Italijani veliko nevoljo. Nemški listi pri tem noudarjajo boljševiški vpliv in zamerjajo, da se je bil Chamberlain pred nedavnim odzval povabilu londonskega ruskega poslanika Najskega ter pri njem večerjal, kar se je baje zgodilo prvič v povojni angleški diplomatski zgodovini.

□ V angleški lordski zbornici je bila debata o angleški španski politiki. Na interpelacijo o Francovi blokadi, je odgovoril zunanji minister Halifax, da Anglija ne bo dovolila, da bi Francove podmornice napadale angleške ladje.

IZ ČASOPISOV

Skupni sovražnik

Krivda za težki položaj, v katerem se nahajamo od zedinjenja pa do danes je na vseh straneh. Tu je dobrohotna krivda, ki je prihajala ali iz naivnosti, ali iz idealizma, ali pa iz nepoučenosti. S te strani ni pretila velika nevarnost. Toda — in to je naša velika nesreča — tu je bila tudi zlohotna krivda, ki je prihajala iz hegemonističnih in celo iz nižjih pobud. Krivda je bila i v Beogradu i v Zagrebu, toda — če hočemo biti pošten — moramo priznati, da je bila večja krivda v Beogradu kakor v Zagrebu, kajti tedaj dvajset let se ni vladalo iz Zagreba ampak iz Beograda.

Zlo je takšno in toliko, da ne tišči zgoli Hrvatov, ampak prav tako kakor Hrvate tudi Srbe. Dolgo časa je trajalo, da so se odprle oči Hrvatov in Srbov. In to je naša velika obdobje našega skupnega življenja. Skupnemu nasprotniku je uspelo, da je naščeval Srbe na Hrvate in Hrvate na Srbe, in oboji so mu nasledili, verujoč, da prei Srbov nevarnost od Hrvatov in Hrvatov nevarnost od Srbov. V tej slepi bratovorni borbi se je pretilo s srbsko strani z amputacijo, od hrvatske pa z odcepitvijo. A nasprotnik je triumfirал.

In kdo je bil ta nasprotnik? To je bil duh vladanja, ali, kakor bi bolje rekli, sistem vladanja. Ta duh je bil nedemokratski. A samo v polni pravi in čisti demokraciji se je moglo spraviti v sklad skupnega življenja Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ali je treba za to dokazov? Prvih deset let je stala demokracija na zelo negotovih nogah in vsak dan je klonila pred lažno demokracijo. Kako bi moglo priti drugače do diktature 6. januarja 1929? Če danes po pravici odrekamo Stojadinoviču večino, ker se ta ne sme naslanjati na glasove tujih narodnosti, ker mora sloneti tako notranja kakor zunanja politika samo na volji večine Srbov, Hrvatov in Slovencev, potem kakor se tudi ustava iz 1921 kot temelj skupne države, ni mogla osnovati na volji, ki ni predstavljala volje večine Srbov, Hrvatov in Slovencev. To zlo je rodilo drugo še hujše, tisto, ki traja zadnjih deset let.

(Dr. Boža Marković, Beograd, V Novi riječi 2. III. 1939.)

Legitimacija za sporazumno rešitev hrvaškega vprašanja

Vprašanje je le še, v kakšni obliki naj se da pogajajočima se strankama legiti macija, da si bosta medsebojno zaupali in da bosta uživali zaupanje tudi med državljani sploh? Ta legitimacija se mora dati le sporazumno. Nekaj časa so govorili o konstituenti, ki naj bi se bavila s temi vprašanji. Vendar bi bil to težak aparat, ki bi zavlačeval rešitev. Zadosťoval bi v splošnih in tajnih volitvah izvoljeni zastopniki, ki bi zastopali interese državljanov vseh kulturnih in političnih smeri.

Stara temeljna politična resnica

Stalna, neminljiva je samo dinastija. Posamezne vlade in pa posamezni ministri pridejo in izginejo. Kakor delavci, kadar končajo svoje delo: oblečejo se, vzamejo klobučke in grede. Za one, ki so pametni je še možno, da se vrnejo. Tisti, ki niso pametni, se ne vrnejo več. Prosim, da se dobro razumemo — mislim tu samo na delavce in ne na ministre.

(Dr. Korošec na občnem zboru Kmečke zveze v Celju, citir. po »Slovenec«, 7. III. 1939.)

Hrvatje in slovenski poslanci

V parlamentu je med drugimi govoril tudi slovenski poslanec Gabrovšek, ki se je zavzemal za rešitev hrvaškega vprašanja, a vzel za izrekel proti novim volitvam, češ pri Slovencih in Hrvatih tako vemo, kdo je upravičen govoriti v njih imenu. Zato lahko izvele ta sporazumi tudi ta skupščina. Toda zdaj se, da se Hrvatje s tem ne strinjajo.

»Obzor« piše: »Razumljivo je, da Gabrovšek ne želi novih volitev, ker je 11. decembra pri volitvah njegova skupina dobila vse mandate v Sloveniji. Nove volitve bi ji torej ne mogle prinesle nobenega ojačenja, marveč bi mogoče izgubila nekoliko mandatov. Toda ta moment, ki je dejansko samo lokalni — slovenski, ne sme biti zapreka, da bi se ne izvršila svobodna konzultacija volilcev, brez česar si po splošnem priznanju ni mogoče zamisliti normalizacije političnih razmer. Treba je pripomniti še to, da sedanje razmerje poslaniških mandatov v nobenem pogledu ne odgovarja številčni moči Hrvatov in Srbov, pa le tudi to en razlog več, da se v opozicijskih krogih začudeno vprašujejo, kako je Gabrovšek mogel trditi, da ni treba razpisati novih volitev, istčasno pa se zavzemati za nužno in pravilno rešitev hrvaškega vprašanja. Z ozirom na ta dejstva je razumljivo, da pričakujejo zagrebški opozicijski krogi, kakor čujemo tudi beograjska opozicija, z velikim zanimanjem napovedani govor predsednika vlade...«

Kaj je pleme in kaj je narod

V Novem mesu je prišlo do zanimive sočbe proti dvema obtožencema, češ, da sta z amputacijo za dr. Mačka zakrivila prestopke proti čl. 7/3 zakona o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Bila sta oproščena, s roške kazenskega postopanja je morala trpeti državna blagajna. V razlogih sodbe se nahaja zanimivo mesto, ki ga navajamo po »Sloveniji« (24. II. 1939.)

Odkod prihaja največ inteligenčnega naraščaja?

Podežalje daje najboljše sile med izobražence, ki pa ostajajo po končanih študijah na cesti — brezposelni

V naši državi je vedno več brezposelnih izobražencev in to kljub temu, da so naše kulturne razmere še dokaj nizke. Potreba po številnem inteligenčnem kadru sicer obstaja, toda splošen gospodarski in socialni položaj je takšen, da se ti izobraženci, kolikor jih je, ne morejo priti do kruha.

To dejstvo je še bolj kričeče zato, ker število študirajočih mladine stalno narašča. Po podatkih Statističnega letopisa je bilo v razdobju 1927/28—1931/32 na vseh naših univerzah povprečno 13.682 slušateljev, v času 1932/33—1936/37 pa se je dvignilo to število na 15.454. To povečanje znaša torej 13,2%.

Zanimivi pa so podatki o socialni pripadnosti akademikov, saj lahko razberemo iz njih, da se je v navedenih razdobjih najbolj povečalo število onih, katerih starši so kmetovalci. Tako je bilo v letih 1927/28—1931/32 s podeželja 2020 ali 14,7% študentov, v l. 1932/33—1936/37 pa 2903 ali 17,4%. Absolutni prirastek slušateljev, ki so doma v podeželju — na kmetijah, v viničarijah, med kočarji in v obrtniških hišah —, se je povečal v teh razdobjih za 50%.

Kje je iskati vzrok tega pojava? Vsekakor v splošnem stanju podeželja, ki so ga leta krize posebno udarila. Male in srednje kmetije, ki svojih ljudi ne mo-

rejo več preživljati, pošiljajo vedno več mladih ljudi v šole, hoteč jim tako omogočiti obstanek. Isto je s podeželskimi obrtniki, ki imajo košček zemlje in »pelejo« danes svojo obrt večinoma na črno, ker jim ta ne prinaša niti za najvažnejše življenjske potrebe, a kamoli še za javne dajatve. Tudi viničarski, kočarski in delavski otroci hitijo s podeželja v mestne šole, da tam ob najbednejšem življenju pretolčejo študijska leta.

Zanimivo pa je, da je v tem razdobju padlo število slušateljev iz uradniških rodbin od 18 na 17,8%. To kaže, da drž. uradniki in upokojenci vedno težje dajejo študirati svojo deco.

Vzporedno s porastom števila slušateljev se je večalo tudi število onih, ki so končali študije. Na pravni, filozofski, medicinski, tehnični, agronomski in veterinarski fakulteti je diplomiralo 1932/33. leta 1447, 1933/34. l. 1440, 1934/35. l. 1891, 1935/36. l. 2050 in 1936/37. l. pa 2326. Največ je med temi pravnikov; v poslednjih 5 letih se je njihovo število podvojilo, saj je skočilo od 640 v letu 1932/33 na 1176 v l. 1936/37. Sledi prirastek filozofov s 450—550 na leto. Na tretjem mestu so medicinci s 200—285, nato agronomci in tehniki s 175, nazadnje pa veterinarji s približno 50.

Zgornje številke nam povedo sledeče: Mladi ljudje nimajo več možnosti, da bi

vlekli študij celo vrsto let, kakor je bilo to v povojnih, konjunkturalnih letih, ko so šli študirat po večini še oni boljše situirani. Danes gleda skoraj vsak slušatelj, da stisne izpite čimprej. Nadalje je zanimivo to, da je vedno več pravnikov. V tej profesiji imajo namreč ljudje z diplomami v žepu danes še največ možnosti, da pridejo kmalu do zaslužka. Veliko je tudi število filozofov, kajti državna služba še je pač najsigurnejša. Težje pridejo do kruha zdravniki, tehniki in veterinarji, zato je teh razmeroma silno malo, čeprav bi v naši državi takoj danes potrebovali n. pr. nekaj tisoč zdravnikov!

Večina akademikov, ki končajo študije, računa na državno službo. To pomeni, da bi se moral povečati uradniški kader leino za 2500 ljudi. Seveda pa država tako povečanih dajatev ne zmore in to iz že omenjenih razlogov. Radi tega lahko smatramo hiperprodukcijo inteligenčnega naraščaja za trajen pojav, ki bo izginil le z temeljitim izboljšanjem splošnih gospodarskih in socialnih razmer, tako da bodo nastala plodna tla za rast potrebe po izobražencih. Dokler pa tega ne bo, bodo še vedno prihajale s podeželja najboljše sile, da povečajo inteligenčni kader, obenem pa bodo te sile še dolgo vrsto let zapisane propadanju — brez eksistence. Er

Politična vzgoja naroda

Politični vzgoji se v večini držav, zlasti tam, kjer je uveden tkzv. totalitarni sistem (Nemčija, Italija), posveča velika pozornost. Zato pač ne bo odveč, če si jo ogledamo nekoliko bliže.

Namen vsakikratnega političnega sistema kjer koli je v glavnem ta, da za svoje ideje pridobi ljstvo in to ne glede na vprašanje, ali bo način objektivno pravičen ali ne. Saj tudi prehodnim političnim sistemom ne gre za neke trajne vrednote, s katerimi bi mogli ali hoteli oploediti ljudstvo; tudi jim ne gre za resnično dviganje narodnega blagostanja, temveč mnogo bolj za trenutne koristi, ki jih bodo imeli trenutno vladajoči posamezniki. Njim je namen, ustvariti nerazpoloženje ljudstva napram drugačnim političnim smernicam, s čemer kajpada ne doprine-sejo objektivnemu gledanju ljudskih plasti ničesar, temveč jih kvečjemu le zaslepljajo. Četudi si postavljajo takšni mrtvorjeni politični sistemi še tako navidez idealne smernice, vendar vemo iz tisočih primerov, da so njihovi ideali le kulise, za katerimi se skrivajo koristolovski nameni poedincev. Takšna »politična vzgoja« naroda pač ni nikomur v korist, temveč vprav nasprotno: če vpliva na ljudstvo, pušča neizmerno škodljive posledice in ovira pozitivni razvoj bodočnosti.

Izven tega pa stoji drugačni pojem politične vzgoje, ki je usmerjen brez koristnostnih namenov na dobrobit naroda. Sloni na idejnih osnovah narodnosti in mu je cilj tako vzgojiti narod, da se bo zavedel svojih državljanskih in narodnih pravic ter dolžnosti, da bo spoznal svoj pomen v rasti naroda in države ter da bo postal sodočujoč in sodelujoč činitelj v gradnji naroda ter države. Pravilni politični vzgoji zato niso ideali samo sredstvo za doseganje osebnih koristi, temveč ji je v mislih narod; v tem smislu zastopaj in propoveduje smernice, ki niso zgolj trenutnega pomena ali vrednosti in s katerimi noče vzbujati škodljivih nasprotstev, marveč imajo trajnejšo veljavo. Vprav pravilno uravnava politična vzgoja hoče odstraniti strankarske ter omiliti socialne napetosti; hoče doseči, da bo

vsak član te ali one socialne plasti spoznal svojo delovno funkcijo v službi naroda in države ter da se bo stanje posrednih socialnih slojev medsebojno izravnilo tako daleč, kolikor to možnosti dopuščajo. Ideal prave politične vzgoje je zajednica, ki jo preveva demokratski duh, ki daje vsakemu človeku odgovarjajoče pravice in ki naglašja, da je vsak človek na svojem mestu enakovreden vsakemu ter da more le skupnost delovanja roditi plodovite uspehe. Tako vzgojena zajednica ne dovoljuje enostranosti, temveč skuša biti čimbolj vsestranska in poudarja svobodo duha, ki edini jamči za resnični napredek naroda. Temelj, bistvo in smoter pravilno usmerjene politične vzgoje je torej doseg takšne človeške oblike, ki bo sodelovala v celoti in se ne bo izživljala v malenkostnih strankarskih

Ob novem proračunu: Stalnost uradn'štva

Začetek vsake diktature, pa najsi bo »ukoreninjena« v narodu ali pa stoji na lončenih nogah, kakršno gledamo ponekod v Evropi in v svetu, je, da najprej upostavi izjemne odredbe za državno uradništvo, odnosno da uradništvo postavi v tak položaj, da je od tistega trenutka nemogoče govoriti o uradniškovi neodvisnosti ali nevtralnosti, ki bodi v urejenih razmerah prav za prav glavna čednost ali vrlina vsakega državnega uslužbenca tako v službi kakor izven nje. Uradnik ali javni organ, kakor je to ubogo paro z drugo besedo tudi mogoče imenovati, postane prodile trenutnega vedrega ali nevedrega neba, a ker je diktatura v resnici samovoljna samovlada peščice ljudi, je tak javni organ tudi prepuščen diktatorjem, malim in velikim, na milost ali nemilost. To je problem — in ta problem sega s takšno nezasišano surovostjo v našo dobo, da je treba z vsi potrebno nujnostjo načeti tudi to stvar — kajti če hočemo zdravo ureditev države, je gledati tu prvi pogoj, kako spraviti vsaj notranjo funkcijo državnega telesa v pravo kolektivno. Dejstvo je, da vsak diktator stremi za tem, da si podredi z vsemi dovoljenimi in nedovoljenimi sredstvi v prvi vrsti upravni aparat države, ker le na ta način je mogoče držati zadovoljno ljudstvo (v vsaki diktaturi se čutijo ljudje »zadovolj-

sporih, ki se bo zavedala svojega poslanstva in bo tudi izpolnjevala svoje naloge tako, da bodo v trajno korist narodu in državi.

V koliko poedine države dosegaajo, oziroma si vobče stavijo te cilje, je drugo vprašanje. Dejstvo je le, da je način političnega vzgajanja, kakor ga opazamo skoraj povsod v Evropi in izven nje, na napačnih poteh in da ne bo doprinesel k takšni obliki, ki bi zagotavljala sožitje in uspešno rast niti med narodi, niti med državami. Čim bolj padamo v ekstreme, čim manj se trudimo razumeti drug drugega, čim bolj skušamo umetno ustvarjati napetosti v narodih samih in med državami, tem globlji je prepad med njimi. To pa ni v skladu s pravilno politično vzgojo, katero toliko naglašamo in ji pripisujemo velik pomen. d.

ne) dolgo, dolgo v oblasti, ne gledé na to, ali jemlje vse skupaj, posebno pa vero državno pravičnost, vrag.

Ako tudi pri nas pospravljamo z izrodki preteklega polpretekle dobe in kujemo novo dobo, dobo vere v pravico in resnico, tedaj je tudi prišel čas, da dá država svojememu uslužbenstvu to, kar mu pripada. Nestalnost uradništva je treba ukiniti. Ko se bo čutil uradnik na svojem mestu nepremakljivega in bo le za vse delikte, ki bi ga na mestu ogrozili, klican pred disciplinsko sodišče, tedaj bomo na prvi etapi notranje konsolidacije; kajti pomisliti je treba, da je celokupno državno nameščenstvo bilo, oziroma moralo biti na razpolago vsakokratnemu vlastodržcu.

Ako si je nova vlada iskreno začrtala pot do iskrenega sporazuma Slovencev, Hrvatov in Srbov, v kar državljanji še toplo verujejo, a pričakujejo v kratkem tudi korak na to novo pot, potem naj uredi vlada v prvi vrsti uradniško vprašanje ter dá takoj vsemu svojememu nameščenstvu tudi dejansko stalnost, osigurano z zakonitimi določili. Pri reševanju našega notranjega državnega problema je uresničenje teh zahtev bitne važnosti, dasi marsikdo na to do danes še ni mnogo mislil.

H.

»Nekoliko nejasnosti je povzročil v ustavi omenjeni terminus »plemenskega«. Po splošno veljajočih teorijah pomeni pleme v primeri s terminom narod neko v razvoju še zaostalo skupino ljudi, ki lo veže izključno krvna sorodstvena vez, in ki še ni razvila ostalih skupnih znakov, ki so potrebni za pojem naroda; »pleme« je šele celica, iz katere nastane po stopljanju več takih sorodnih plemen narod. V Evropi so danes zaradi n'onega kulturnega razvoja taka plemena že zelo redka, dasi eksistirajo in eksistirajo tudi v naši državi, zlasti na jugu (Crna gora) taka plemena, ki jih veže izključno patriarhalna vez krvnega sorodstva. Razvoj od plemena gre torej na narod, nikdar pa obratno, da bi iz naroda nastalo zopet pleme.

Jasno je torej, da ustava pod pojmom plemena ni razumela Srbov, Hrvatov in Slovencev, ki so se zaradi svojega političnega in kulturnega življenja že zdavnaj razvili v stopnjo narodov.

Iz člana 13. cit. ustave pa je jasno, da so

mora poleg plemenski uporabljati na razne historične, geografske, upravne ostanke preteklosti, ker uporabljajo besedilo istega člana poleg plemenski v isti vrsti s pojmom pokrajinski. Kakor smo tudi v Sloveniji imeli razne take geografske upravne poime (Štajerc, Kranec, Korošec, Primorec), ki so jih tujeorodni oblastveniki skušali favorizirati, s tem preprečilo ravno popolni razvoj slovenskega naroda, tako so tudi na jugu in ostalih delih naše države eksistirali razni geografsko upravni pojmi, na primer Bosanec, Hercegovac, Dalmatinec, Vojvodinec, Budjevec, Ličan itd., ki so pa bili le geografsko upravni pojmi, nikakor pa narodnosti, ker so vsi ti ljudje pripadali srbskemu, oziroma hrvaškemu narodu.

Izmenjava časopisov in knjig med nami in Nemčijo

Povodom konkretnega primera se posavlja sedaj zanimivo vprašanje našega plačil-

nega prometa z Nemčijo glede knjig in tiskovin. Nedavno so namreč nemške fnačne oblasti odklonile devizna dovoljenja za plačilo Mohorjevih knjig, ki imajo na Koroškem precej naročnikov še iz časa, ko je bil sedež Mohorjeve družbe v Celovcu. S tem je doseganja udeležba koroških Slovencev na izdanih Mohorjeve družbe onemogočena. Tudi za plačilo časopisov iz Jugoslavije se pojavljajo slične težave. Na drugi strani pa prihaja v Jugoslavijo ogromna množica nemških knjig in časopisov, za katere do danes ni bilo z naše strani nobenih plačilnih težkoč. Neobhodno bo, da se vprašanje medsebojnega plačilnega prometa med Jugoslavijo in Nemčijo v pogledu knjig uredi ali po načelu izenačenja v vrednosti ali pa po načelu notne reciprocitete. (»Jutro«, 7. III. 1939.)

SOTRUDNIKE IN DOPISNIKE prosimo, da pošlejo svoje prispevke najkasneje do vsake srede v tednu.

Kobilarna na Pragerskem, pozdravljena!

Iz spominov na kobilarno, žreb- čarno in žrebetišče na bivšem Koroškem

Iz časopisov sem izvedel, da namerava država ustanoviti na Pragerskem kobilarno. Ta vest me je zelo razveselila in mi vzbudila prijetne spomine iz časa, ko sem pred več kot 40 leti sodeloval v kobilarni v Osojah na Koroškem. Iz veselja do konj, zlasti pa iz zanimanja za konjerejo sploh sem bil ves vdan tej stroki. Poverjena dela sem z največjim veseljem do te rejske panoge kot nadzorni organ opravljal. V živem spominu mi je še danes vse tisto, kar sem v kobilarni doživel in se za svoj poznejši čas naučil. Odločil sem se, da o tej kobilarni nekaj sporočim zainteresiranim krogom, ker utegnejo neka izkustva novi ustanovi na Pragerskem dobro služiti.

Kobilarna je bila združena z državno žrebčarno istotam in z žrebetiščem »Tauern« na gorski planoti »Tauben-Büchel« (1076 m), ležeči med Osojskim in Vrbskim jezerom. Vse tri panoge so bile militarizirane. V kobilarni so gojili izključno samo pingavsko pasmo. Sedanjí naziv »noričan« tedaj še ni bil v rabi. Stalež kobil mater je bil 20 glav, ni pa bil skoro nikoli popoln. Naraščaj je znašal 2—3 žrebičke. Odvečne so prodali, žrebički pa so vsi ostali. Vsako leto je bilo zaskočenih do 16 kobil, ki so dajale največ 10 žrebet, ostale so bile jalove. Kobil niso rabili za vprego, tudi niso bile nikoli podkovane, ker so se pasle na skupnem pašniku in bi se sicer mogle poškodovati.

Do večje nezgode je prišlo redkokdaj. Tudi primerov prerane kofitve ali »zame-tanja« ni bilo. Pri tem omenjam dva pri-mera nezgode. Prvi primer: Na tekališču je bila breja kobil hudo ranjena od udar-ca druge kobile. Ni preostalo drugega, nego ranjeno kobilu vreči, da je živino-zdravnik mogel rano zašiti. Delo je bilo v redu opravljeno brez kakih slabih na-sledkov. Drugi primer: Na poledici v te-kališču je padla breja kobil tako hudo, da se je prekontnila in ni mogla vstati, do-klar nismo potrosili slame okoli nje. Tudi tej se ni nič zgodilo. Potemtakem trditev mnogih kmetov, češ, »kobilam mi je zme-tala, ker jo je oje udarilo po trebuhu«, ne drží. Take napake največkrat povzročata prehlad in slaba krma.

Kobile so bile redovane, odnosno oce-njene z zaporednimi številkami od 1 na-prej. Številka 1 je bila najlepša, najvišja štev. pa najslabša žival. Razvrstitev je iz-vršil deželni konjerejski odbor, glavno be-sedo pa je imel dotični poveljnič častnik, ki je bil — mislim — zastopnik kmetij-skega ministrstva. Tako je bilo vsaj do-umeti iz pogovorov. Pri ocenitvi so v prvi vrsti upoštevali kilograme, torej težo, manj pa zunanosti poleg drugih dobrin sorazmernosti. Pri tem si člani odbora mnogokrat niso bili edini. Pozneje se je izkazalo, da so imeli tisti prav, ki niso gledali samo na zastavnost telesa. Kobile z večjo številko so imele na sploh boljše žrebete, nego one z nižjimi številkami ... Žrebe je sesalo pri kobilah do pet mesecev. Po odstavitvi je prišlo v tekalni hlev za žrebete, ne oziraje se na mater, ki je imela še mnogo mleka. Ta postopek ni bil pravilen. Žrebe ni vzelo nikake hrane, je žalovalo po materi in mleku, v rasti pa je močno zastajalo. Tako žrebete smo sicer ponoči, — »ko je bil zrak čist«, spu-stili h kobilam, a to se redno ni moglo iz-vajati, da nisi bil kaznovan. Jaz sem ščitil žrebete, živinozdravnik pa že zopet obre-jene kobile. Za matičnega žrebca je bil dolgo let določen »George«, vzrejen v ko-bilarni Mayerhofer v Sv. Andražu v La-vantinski dolini. Na vratu in hrbtu je nosil žig koroške krone. Bil je lep rjav, težek pingavec, sicer pa lena žival, nezanesljiv v vpregi, občutljiv napram vremenu in ri-delu, ker je imel pokvarljiva in tesna ko-pita. Po več letih pa so prišli odločilni činitelji do ugotovitve, da »George« ni polnovreden plemenjak. Izključili so ga in na njegovo mesto je prišel »Ewiger Jud«, pozneje prekrščen v »Ossiache«. Odstopila ga je bila žrebčarna »Stadl-Lambach«. Ta žrebec pa je služil svojemu namenu le eno plemenitno dobo. Deželni zbor je namreč sklenil opustitev kobilarne, kobile pa so razdelili med kmete konjereje in sicer leta 1900. — Za vzrok onustitve ko-bilarne nismo izvedeli, le šušljali so, da je bila vzgoja predraga, naraščaj pa ne-povoljen.

Po odstavitvi so žrebete krmili takole: zjutraj mešanica iz ovsenega in koruzne-ga zdroba, ječmenove in fižolove moke, pšeničnih otrobov, ječmenovih (sladnih) cim, senenih zdrobi in narezane slame, vse pa nomešano z nekoliko osoljene vo-de; zvečer ista mešanica, omolodna pa ovseni zdrob, sena pa v izobilju. Takšno

Gospodarstvo

Gozdno gospodarstvo in lesna trgovina

Naše gozdno gospodarstvo je udeleženo pri izvozu z 20%, kar je približno ena petina celotnega našega izvoza. To dej-stvo nam narekuje, da posvetimo gozdne-mu gospodarstvu vso pažnjo in, da smo predvsem o njem poučeni.

Gozdovi zavzemajo v Jugoslaviji 9.300.000 hektarjev ali 33% celotne površine. Najbolj gozdnate pokrajine so Bos-na, Slovenija, Hrvatska, Slavonija in Juž-na Srbija. Skoraj 80% je listavcev, ali trdega lesa, od česar je največ bukovine in hrastovine, manjše količine pa imamo jesenovega, gabrovega, brezovega, bre-stovega, javorjevega in drugega listnate-ga drevesja. 20% je iglavcev; med njimi je največ jelk, smrek in borov. Skoraj 59% celotne gozdne površine pokrivajo visoki gozdovi, 6% srednji, 24% nizki in 11% pritiklavi. Pri lastništvu je najbolj udele-žena država, ki ima 48% celotne gozdne površine. Ta odstotek bo pa padel, čim bodo v Južni Srbiji gozdove razdelili in, ko bodo v Bosni ter Hercegovini izločili občinske gozdove. Okoli 10% je občin-skih gozdov, predvsem v Hrvatski in Sla-voniji, 33% pa je privatnih in to največ v Sloveniji.

Naše gozdno bogastvo se izkorišča prav nesmotrno. Privatni in državni goz-dovi se brezsumilno izpreminjajo v goli-čave, kajti razlika med cenami iz let go-spodarskega uspevanja in iz poslednjih let krize hočejo nadomestiti eni kot drugi s čim večjo količino posekanega lesa. Sečnja je neurejena in še bolj seveda po-gozdovanje goličav. Predvsem se vedno bolj krepijo iglasti gozdovi in preti velika nevarnost, da bo mehkega lesa v bodo-čnosti pošteno primanjkovalo.

Čeprav zavzema izvoz lesa pri naši zu-nanji trgovini nazvajejše mesto, smo vendar imeli pri izvozu obdelanega lesne-ga materiala stalne težkoče in to v prvih

letih gospodarske krize, za časa sankcij proti Italiji, radi vojne v Španiji, zavoljo priključitve Avstrije in Sudetskih pokra-jin Nemčiji, najbolj pa radi deviznih tež-koč, kontingentov in drugih različnih za-nrek. Letos bo na primer Madžarska vze-la pri nas precej gradbenega lesa, dočim bo šel obdelani les tja le v manjših koli-činah. Tisto, kar bi lahko zaslužili z ob-delavo okroglega lesa mi, bodo zaslužili nač madžarski podjetniki. Vsekakor za-nimiv primer naše trgovinske politike.

Kako nestalen je naš izvoz lesa in kako nesmotrno je naša zunanja trgovina, nam bodo nailehše prikazale številke prodaje. Leta 1921. je dal izvoz lesa 320 milijonov dinarjev, leta 1929. pa 2060. milij. dinar-jev. V letih krize je izvoz strahotno pa-del in se je popravił šele 1934., ko je do-segel 1003 milijonov din. Toda že leta 1936. je radi sankcij zopet padel in sicer na 628 milj. din. Vojno razpoloženje je l. 1937. povečalo povpraševanje po lesu, ki smo ga takrat prodali za 1178 milijon. dinarjev. Pač pa je izvoz lanske leto po-novno padel na 753 milijonov dinarjev.

Ta nestalnost v naši lesni trgovini ima seveda stalne slabe posledice v celotnem gospodarstvu. Kriva pa je temu samo ne-organiziranost našega izvoza.

Največ izvažamo gradbenega lesa in sicer okrog 85% celotnega izvoza; sledijo lesni izdelki s 7%, žel. pragi s 5%, osta-nek 3% pa odnada na kurjavo in na oglie. Največ — 50% je jemala lesa Italija. Ta odstotek na je padel v času sankcij na 7, dočim sedaj ponovno raste. Vajnejši od-jemalci lesa so še Anglija, Nemčija, Juž-na Amerika, Severna Afrika, Holandija, Grčija, Francija, Španija, Belgija in Če-ško-Slovaška.

Naš izvoz lesa bi gotovo lahko zvečali, ko bi se naša zunanja trgovina uredila bolj načrtno, kot je bila doslej.

Kie tiče vzroki vaše krize?

Gospodarska kriza, ki je zajela v zad-njem desetletju ves svet, je po mnenju mnogih edini vzrok splošne krize, ki jo preživlja vaš. Vendar temu ni tako. Kajti nemogoče je, da bi gospodarska kriza bila danes edini vzrok vsem ostalim tež-kočam, ki jih preživlja vaš. Razni socio-loški pisatelji so v svojih delih, ki so jih izdali v zadnjem času, opisali vaš in nje-vo krizo tako, kot je v resnici. Pri tem so odkrili javnosti do tedaj popolnoma ne-poznano dejstvo, ki igra v krizi vasi ve-liko vlogo.

Predaleč bi me zavedlo, ako bi skušal podati te vzroke v celi podrobnosti, kot bi brez dvoma bilo prav. Omejiti se morem le na najvažnejša dejstva, ki so tudi naj-pomembnejša, vendar na nje le malokdo pomisli. Mogoče bo marsikdo odkimal z glavo, toda vsak, ki bo začel razmišljati, bo prišel do zaključkov, ki jih v nasled-njem navajam. Marsikaj bi sicer bilo opisati obširneje, vendar naj za danes to zadostuje.

Uvodoma sem omenil, da ni gospodar-ska kriza edini vzrok splošne krize vasi. Res je, da je v zadnjih desetih letih go-spodarska kriza vsa skoro popolnoma uničila in da se danes vije vaš v obupnih kričih. Vprašanje, ki nastane sedaj samo ob sebi, je: kje so še drugi vzroki krize, ki jo preživlja vaš. Potreba je ugotovitev, da je gospodarska kriza ves proces krize vasi pospešila, nikakor pa ni bila edini činitelj.

Kriza slovenske vasi ima bolj globoke korenine, kot si morda čestokrat mislimo. Svetovna vojna in njena naslednica, go-spodarska kriza je proces krize slovenske vasi le poživila, da je nastopila v vsej svoji ostrini hitreje kot bi sicer. To dej-stvo najbolj podpira prav današnje stanje vasi. Res smo opazili, da je kriza v po-slednjem času nekoliko prenehala in to v onih ozirih, ki so z vasio odnosno kmet-skim prebivalstvom prav tesno povezana. Zmianjšanje brezposelnosti, izvršitev ne-katerih javnih del itd. ni na vaš niti naj-

manj vplivala v smislu omiljenja krize. V nekaterih pogledih se je celo še po-ostрила.

Krivila današnjega stanja vasi je glo-boka in sega daleč nazaj. Kdor je le malo opazoval ono gospodarsko politiko, ki se je vodila na vasi vse od 1848. leta, ko je postala vaš svobodna na papirju. Resni-čno je, da je bila vaš tedaj pahnjena v žrelo kapitalizma, ki je sicer postavil načelo osebnosti svobode, je pa po drugi strani vaš gospodarsko zaslužnil in spravi-l v svojo oblast, katere se ni mogla osvoboditi. Država se za to ni mnogo menila. Zanj je bilo dovolj, da je prebi-valstvo na papirju bilo svobodno. Kako na živi, ni zadeva nje in zakonov, ki jih je izdajala.

Približno tako se je razvijala slovenska vaš v bivši Avstriji vse do svetovne voj-ne. S svetovno vojno je sicer propadla Avstrija, ostalo pa je vse ono, kar je ovi-ralo vaš v njenem razvoju. Razne politi-čne stranke so obljubljale kmetkemu pre-bivalstvu vse mogoče in nemogoče. Izpol-nile pa niso nikoli ničesar. Če bi preštetí vse one obljube, ki so jih dale razne poli-tične stranke kmetom in delavcem, ki ži-vijo na vasi, bi dobili številko, ki se je niti ne predstavljamo.

Tako so ostale le obljube in nikomur ni prišlo na misel, da bo prišel čas, ko vaš radi svoje izžetosti ne bo kos nalogam in bremenom, ki so jih nalagali. S pojavitv gospodarske krize je vaš morala pokazati svoje bolno lice. Razvoj vasi tekom te krize je znan vsem. Zalostno je le, da so skušali tisti, ki so imeli odločilno moč, zvaliti vso krivdo na nio in da so skrbno in hote poskusili zakriti prave vzroke.

Ljudje, ki so bili poklicani, zdraviti vaš, niso nikoli bili kos svoji nalogi. Razne polovičarske rešitve so čestokrat stane vasi le poslabšale, mesto, da bi pripelale pot k zboljanju. Tako se je položaj slabšal iz dneva v dan, do tega stanja, v katerem se vaš trenutno nahaja.

Vsi vemo, da si je slovenska vaš ustva-рила v borbi proti izkoriščevalskemu ka-pitalizmu zadružništvo, ki je bilo nien go-spodarski steber. Ta steber je bil tako

v Zilski dolini. Na takih zbiralističih so iz-brali najlepše žrebičke, ki so ostali do tretjega leta pri lastniku konjereje, ki ga je deželna vlada podpirala z ustrezno de-narno podporo. Da je bil ta ukrep pravi-ten in učinkovit, je pokazala vsakoletna razstava žrebcev plemenjakov v Feldkirchenu, ki je z boljšim materialom vsekdar nadkrilila razstavo v Ljudenburgu.

Od naše prve kobilarne v Sloveniji pričakujem kar najboljšega konjerejskega naraščaja. Saj je že skrajni čas, da se za naše kmete konjereje tudi neki stori. Se orav mnogo bi se dalo napisati o konje-reji v preteklih 40 letih, a naj te vrstice za danes zadostujejo. Morda novemu kaj več o tem ob drugi priložnosti.

Ivan Kreft.

Priprave za ustanovitev Zveze kmetijskih zbornic v Beogradu

Naše kmetijske zbornice, ki so se zanje toliko in tako dolgo pehali, so še mlade obvezne gospodarsko-stanovske ustanove. Vsaka banovina ima svojo kmetijsko zbornico, Slovenija, svojo seveda v Ljubljani. V načrtu za organizacijo dela kmetijskih zbornic je med drugim njih zdru-žitev v nekakšno »Zvezo« v Beogradu. Priprave za to so se ves čas vršile in na-posled je prišlo do posebnega zborovanja ali konference predstavnikov kmetijskih zbornic za ustanovitev Zveze kmetijskih zbornic v Beogradu. Zagrebški »Hrvatski dnevnik« od 1. marca t. l. poroča — vest je od 28. II. — o tem sledeče:

Beograjska »Politika« javlja, da so ime-li včeraj na poziv kmetijske zbornice za Moravsko banovino zborovanje predstavnikov vseh kmetijskih zbornic v državi, in sicer pri Srbskem kmetijskem društvu v Beogradu. Konferenci je predsedoval Si-ma Radojković, predsednik Moravske kmetijske zbornice. Na njej so razpravljali o ustanovitvi skupnega predstavnitva vseh kmetijskih zbornic, bolj točno povedano: o ustanovitvi Zveze kmetijskih zbornic v Beogradu. Včeraj so načelno sklenili ustanovitev te zveze. Zbornice naj bi najprej osnovala skupni izvršni odbor, ki bi ga skliceval predsednik kmetijske zbornice Dunavske banovine najmanj vsake tri mesece. Razpravljali so tudi o financiranju kmetijskih zbornic in so ugo-tovili, da imajo neke zbornice prav velike dohodke, dasi so davčni odstotki za nje razmeroma majhni, medtem ko imajo druge zbornice navzlic visokim davčnim odstotkom male dohodke. To je očitno zato, ker poedini kraji plačujejo manjši osnovni davek, pa je radi tega tudi pri-spevek za zbornico majhen, tudi tedaj, ako odmerijo visok davčni odstotek za njo. Vest »Politike« ni točna, ker temu posvetu niso prisostvovali predstavniki vseh kmetijskih zbornic. Predstavniki kmetijskih zbornic iz Savske in Primorske banovine niso bili zastopani na beograjskem zborovanju, niti nimajo z njim ni-kakršnih zvez. Njih se zadevni zaključki ne tičejo in oni jih ne smatrajo zase za obvezne.

Iz navedenega zagrebškega poročila je razvidno, da ustanovitev Zveze kmetijskih zbornic v Beogradu Hrvatim ni važna. Taka osrednja ali središčna ustanova zahteva kajpak novih sredstev in so pri-čakovani uspehi tako povezanega dela še negotovi. Tudi mi mislimo, da zdravo svobodno tekmovalstvo v neodvisnem delo-vanju posameznih kmetijskih zbornic — druga poleg druge — za domače področje je kakor za skupnost za enkrat še največ obeta.

A. Z.

močan, da bi bil sposoben za največje na-loge. Toda ni mu bilo dano, da pomaga pri zdravljenju vasi, kajti vsi vemo, da so bili zadružništvu prav v najhujši krizi za-dani največji udarci, katerim ni moglo biti kos. Mesto pomoči je prišel udarec, podprt od vseh nasprotnikov vasi.

Klic, ki se je sedaj naenkrat pojavil, da je treba ozdraviti vaš v njenem jedru, je rešitve tako nujen, kot nobeno drugo vprašanje. Govorimo, da je 80% Jugosla-vije kmetске. Toda teh 80 odstotkov nima zakona, ki bi res odgovarjal svojem na-menu. Zaradi tega je vaš prisiljena, da bo morala sama iskati načinov in pota za svojo ozdravitev.

Zgoraj sem omenil zadružništvo in nie-govo nekdanjo moč. Gotovo je, da bo za-družništvo moralo dati svoje moči vasi. Mislim ono, ki deluje v območju vasi in sem prepričan, da se tega ne bo branilo, saj so njegovi poborniki predvsem kmetje sami, ki so že v znatnem številu prišli do spoznanja. Klic po preureditvi Kmetске zbornice je nujen; nujen boli, ko si misli-mo. Spoznavati načine, kako ozdraviti vaš sedanje krize, je nujno. Zato je po-treba, da se vsi oni, ki smo prišli do tega spoznanja, strnemo, da z vsemi svojimi silami delamo za dvig vasi iz tega obup-nega staja, v katerem se vaš danes naha-ja. Potreba je, da se preide od govorjenja k delu in dejanjem in to je želja vasi same in vseh njenih prijateljev.

Jos. Udovič.

Odgovornost in dolžnosti

Bistvo pravega reda in z njim združene socialne hierarhije ni v tem, da višji lahko nižjim samovoljno ukazujejo, ti pa jih morajo slepo ubogati. Nasprotno: Čim višje se je kdo v drži povzpeli, tem manj sme samovolj no ravnati in tem manj ukazovati. Višjim položajem odgovarjajo nač večje dolžnosti in strožja odgovornost, večje pravice na izvrša-jo šele iz dobrega in vestnega izpolnjevanja prevze lh nalog.

Kdor na visokem položaju mnogo ukazuje, se mnogo na svojo oblast in avtoriteto skil-cuje, razkriva s tem največkrat le svojo last-no slabost in dokazuje, da ni prav dostojen svoji nlogi. (Dejanje št. 2.)

Odnosi med kmetijsko in industrijsko proizvodnjo

»Le vkup, le vkup, uboga gmajna!«

Vsi gospodarski strokovnjaki danes že priznavajo, da je posebno pri nas kmetijska proizvodnja v stalni krizi, ki se kaže v občutnih škarih cen med kmetijskimi in industrijskimi izdelki. Škarje cen se sestajajo v tem: cene kmetijskih pridelkov se manjšajo, medtem ko se cene industrijskih izdelkov na umeten način vzdržujejo na precejšnji višini. Ker dobi jo tako kmetje malo za svoje pridelke, tudi njihova kupovna moč ne more biti velika. Vsi se danes zavedamo, da so škarje cen, t. j. neskladnost cen kmetijskih in industrijskih produktov, krive težkega stanja kmečkega življa. Naš kmet pa je še premalo zaveden, da bi iskal vzroke takega stanja in si skušal izboljšati svoj položaj. Toda čas je že, da tudi kmet spozna zakone in sile, ki odločajo v narodnem gospodarstvu; kajti le tako bi mogel pravilno usmeriti svoje delo za izboljšanje svojega položaja.

Najprej je treba odgovoriti, kako je mogoče, da se cene industrijskih izdelkov umetno vzdržujejo na taki višini, in to ponavadi iznad njihove resnične vrednosti. Odgovor je za tistega, ki pozna strukturo industrijske proizvodnje, kaj lahek. Industrijska proizvodnja je imela vse prednosti, ki omogočajo trdno organizacijo: visoko stopnjo izobrazbe predstavnikov industrije in malo število proizvodnih edinic. Ti činitelji so omogočili, da so se vse industrijske edince, ki proizvajajo iste ali slične izdelke, združile v trdne in mogočne organizacije, v tkzv. kartele. Ti karteli sedaj odločajo končno veljavno ceno proizvodov kartelirane industrije. Te cene so ponavadi večje od prave vrednosti dotičnega izdelka, kar je omogočeno z izključitvijo svobodne tekme (konkurence). Pred zunanjim tekmečem (konkurentom) je kartel zavarovan z visoko zaščitno carino. Notranjega konkurenta pa uniči z začasno prodajo izdelkov izpod proizvodnih stroškov. Vidimo torej, da se ima industrijska proizvodnja za ves svoj uspeh pri prodaji izdelkov zahvaliti železni organizaciji.

Kakšen pa je v tem oziru položaj v kmetijski proizvodnji? Kmetje so se sicer organizirali tudi na gospodarskem polju, toda ta organizacija ni bila popolna in sposobna, da bi imela odločilen vpliv pri vnovčevanju kmetijskih pridelkov. Glavni vzrok temu je nizka izobrazba kmetijskih producentov in pa dejstvo, da so se tudi gospodarske organizacije našega kmeta delile po strankarskih opredelitvah in se naslanjale na meščanske stranke. Kmet se ni doslej na gospodarskem področju sam organiziral, temveč je vedno vse, dobro in slabo, pričakoval le od zgoraj, t. j. od meščanstva. Ker pa je bilo slovensko meščanstvo politično že od vsega začetka razdeljeno na dva tabora, je ta razdor prenesel tudi med našega kmeta, čeprav slednji ni vedno doumel bistva svetovnonazorskih razlik obeh političnih taborov. Ta razdvojenost mu je najbolj škodovala baš na gospodarskem polju. Kljub temu, da so gospodarske ustanove našega kmeta na precejšnji višini, niso nikoli igrale odločilne vloge v njegovem gospodarstvu ter mu niso mnogo koristile v borbi z novo nastalo industrio in to baš radi pomanjkanja enotne organizacije, v kateri bi bile vključene vse, ali vsaj ogromna večina kmečkih proizvodnih edinic.

Kakor so razne industrijske panoge osnovale kartele, tako bi morali tudi kmetje osnovati svojo organizacijo, ki bi določevala cene kmetijskim proizvodom. Le tako organizirani bi mogli tudi kmetje dobiti za svoje delo ono plačilo, ki jim po vsej pravici pripada, in preprečiti ali vsaj omiliti škarije cen.

Potrebno je torej, da se tudi med kmeti razširi zavest, da jim delitev na dva ali več taborov nič ne koristi in da si bodo svoj položaj lahko izboljšali samo takrat, kadar bodo prenehali pričakovati izboljšanja od zgoraj, t. j. kadar bodo vzeli svojo usodo v lastne roke. Saj se tudi industriji, ki so se organizirali v kartele, niso izpraševali, kakšnega svetovnega nazora je eden in drugi. Vsi do zadnjega so se združili in tako postali gospodarji na blagovnem tržišču.

Skupni interesi naravnost ženejo slovenskega kmeta v enotno gospodarsko organizacijo. Zato bi bilo želeli, da bi po naši domovini zopet zadonel mogočen klic: »Le vkup, le vkup, uboga gmajna!«. To geslo ni namreč danes prav nič manj pomembno kot je bilo pred štiri sto leti. Le v toliko smo na boljšem, da se kmetu ni treba več boriti za izboljšanje svojega življenja na bojnem polju, temveč le na gospodarskem. Toda zavedati se moramo, da je tudi ta borba težka. Ne zahteva samo srčnosti, ampak tudi precejšnjo mero razuma in znanja ter močno organizacijo.

Ra.

Krivi računi

Ker živina nima prave cene, jejo meso sami

Kakor smo že poročali, obnavljajo hrvatski seljaki svoj znani sejmski pokret. O tem so se posvetovali poverjeniki »Gospodarske sloge« za enkrat iz gornje Hrvatske v četrtrek, dne 23. februarja v Zagrebu. Iz zadevnega poročila posnemamo:

Andrej Jambrec iz Novega Marofa pripoveduje, da je bil nedavno neki seljak prisiljen, prodati tele na sejmu v Križevcih. Ker so mu trgovci ponujali za tele samo 150 dinarjev, ga je kupil pripovednik sam, ki je to videl in slišal, in sicer za 180 dinarjev. Jambrec je tele zaklal. Za kožo je dobil 50 din, za 37 kg čistega mesa po 10 din pa 370 dinarjev, skupaj 420 dinarjev. Zasluzek: 420 din—180=240 dinarjev. Recimo, da je seljak napajal to tele z mlekom 30 din povprečno po 6 litrov, ga je samo ta prehrana — liter mleka računat po 1 din — stala 180 din, kolikor je slučajno dobil za tele od boljšega kupca. Kajti prekupci so mu ponujali samo 150 din.

Neki drugi govornik želi, da bi se naj narod boljše hranil, namesto da nosi na tržišče svoje najboljše pridelke, ki si jih od ust pritrga. Neka vas v koprivniškem okraju že kolje živino sama in vsi domačini jedo meso po mali ceni. Tako naj bi stvar organizirali tudi drugod. Kajti prevelika ponudba na živinskem sejmu vedno kvari ceno živini.

Počkov.

Izkoriščanje poljedelskega delavstva

Če pogledamo na borne plače današnjega poljedelskega delavca, smo takoj na jasnem, čemu hoče toliko ljudi živeti na nepošten način. Vzemimo delavca v Halozah. Sedaj je prišel čas, ko se rigola v vinogradih. Delal bo od ranega jutra do poznega večera in bo pri težkem celodnevem delu zaslužil 5 dinarjev in hrano. Ali se mora potem ubogi delavec pošteno preživljati? Celi teden bo delal in v soboto bo dobil borihih 30 dinarjev. Ali se naj s temi potem preživlja njegova družina, ki je po navadi številna? Pa četudi bo hodil domov na hrano, ali če bo za kosilo pojedel le kosček kruha, misli, da bo prihranil več, ker bo imel brez hrane 8 dinarjev dnevnega zaslužka, bo ostal prav tako siromak — večen trpin na slovenski zemlji. Ali vsega tega siromaštva ni kriv sam. Lahko pa je sram onega posestnika, ki nudi delavcu tako borno plačo, da se z njo ne more preživljati niti sam, tem manj lahko preživlja svojo družino — ki mora biti lačna. Najhuje je pa to, da bo posestnik, ki ima obilo letnih dohodkov, in poleg svojega posestva sam svoj stalni zaslužek, slabše plačal najete delavce, kot pa posestnik, ki je mnogo siromašnejši od njega. In ravno to bi se moralo preprečiti. To izkoriščanje ubogega delavca bi se moralo čim prej izbrisati iz današnjega življenja. Kajti vsaki delavec bi moral zaslužiti toliko, da bi se lahko pošteno živel.

NAŠE TRŽIŠČE IN CENE

Goveja živina: voli 3.50—5.50 din; bikli 3.50—4.25, krave plemenske 3.50—5.50 din, krave za klobasarije 2—4 din, telice in mladi junčki 4.50—6 din, teleta 5—7 din.

Svinje: plemenske 6—7.75 din, debele svinje 7.50—11 din, pršutari 7—9.50 din.

Meso: goveje 8—12, svinjsko 10—16, slani na 13—20 din.

Vino: s'aro mešano 5, staro sortirano 10, novo mešano 4.25, novo sortirano 8 din liter.

Žito in krma: Na slavonskih in vojvodinskih nakladalnih postajah se je plačevalo žito v vagonskem nakupu po sledečih cenah: pšenica 1.58—1.62 din kg, rž 1.45—1.47 din, ječmen 1.55—1.57 din, oves 1.70—1.72 din, koruza 0.90—1 din, ajda (štajerska) 1.25—1.30 din, fižol ribničan 2.40—2.70 din kg, prepelčar 2.70—3.50 din, krompir oneidovec 0.75—0.80 din, rožnik (pozn) 0.85—0.90 din, rožnik (rani) 1.05—1.10 din, kresnik 0.80—0.85 din kilogram.

Sladko seno v balah 0.65—0.85 din kg, polsladko seno v balah 0.65—0.75 din, kisló seno v balah 0.55—0.65 din. — Pšenična slama v balah 0.55—0.60 din kg.

Perutnina: Kokoš 20—28 din, par piščancev 25—60 din — na mariborskem trgu.

Mlečni izdelki: Mleko je v Mariboru po 1.50—2 din liter, v Slovenjgradu 1.75 din, v Ptuj 1.50 din. Smetana je po 7.50—10 din liter, surovo maslo po 24 din, čajno 28—30 din kg. Domači sir je po 8—10 din. Jajca so bila na mariborskem trgu 0.40—0.70 din komad.

Zelenjava: Čebula 3—4 din, česen 6—10 din, glava zelja 0.50—0.8 din, kg kislega zelja 3 din, kisle repe 2 din, hrena 8—10 din; komad glavne solate 1—2 din, endivija 0.50 do 2 din, šopek peteršilja 0.50—1 din, kup solate berivke, regrata, mo'ovilca, radiča, špinaca in vrtnega korenja 1 din, komad pora 0.25—1 din, koleraba 0.25—1 din, redkev 0.25 do 1 din, šopek mesečne redkvice 1—8 din, šopek majarona 0.50—1 din.

Znižano od Din 6- na Din 5-

Znižano od Din 3- na Din 2.50

Persil

Menka

torej je pranje cenejše!

Kulturna obzorja

Ljubljanski zvon (1-2, 1939)

Prva in druga številka letošnjega letnika prinaša v novi obleki obilo beletrističnega in publicističnega gradiva. Na prvem mestu je uvodnik »Mrličem ploskmo«, v katerem nam urednik Juš Kozak na njemu svojski, morda nekoliko grenak a borben način komentira politične dogodke, ki so marsikomu vzeli vero v humaniteto in v ideje o svobodi. — Sledijo tri pesmi Jerna Ledine (»Pred večnimi vrati«, »Melodija« in »Brez sonca«). Vse tri označuje neka tiha, nekoliko melanholična ubranost. — Dr. Rudolf Marna »Spomini na Ivana Cankarja« nam razgrinjajo poglavje iz življenja naše moderne. Ob koncu je še nekaj neobjavljenih stavkov, ki jih je napisal Cankar avtorjevi soprog v spominsko knjigo. Zanimivo je, da je bilo to razpoloženje Cankarju sploh blizu, saj smo ga že enkrat srečali v podobnem sonetu. — Nekaj bohemske nemirnega, neuravnovešenega a močno doživetega je v »Jesenskih pesmih« Jožeta Šeliga. — Anton Ingolič nam v svoji črtici »Prvi sneg« z dramatično napetostjo klasično opisuje znamenite štajerske kolone in nam podaja novo variacijo na motiv strastne vdove, ki obremeni nedolžnega s krivdo. Vsa črtica je drobna, dovršena mojstrovina. — Oton Berkopce se v pesmi »Na Petrinu« spominja oktober-skih dni v Pragi. Stefan Tros (»Pesmi«) in Vipočnik Cene (»Tercine o smrti«) sta novinec v »tropu, ki se poti in trudi«. Oba ljubita gladko obliko, prvi je še nekoliko mračen in žalosten, drugi pa ima mnogo življenjske sile in svetlobe. — Tone Šiferer, ki smo ga do lani poznali samo kot kritika in literarnega historika, se nam tu predstavlja s tekstom, ki bo videti precej obširen. Že ta del, ki je doslej objavljen kaže na neke odlike, ki jih ima Šiferer: živahno, zanimivo in lahkotno pripovedovanje. — France Bezljaj, ki je prevedel dve pesmi Cirila Hristova (»Jutro na morju« in eno pesem iz »Trenutkov in večnosti« ter črtico »Ničvrednež«) nam v kratki informativni študiji predstavlja delo in življenje bolgarskega lirika in romanopisca Kirila Hristova. — Marijan Lipovšek objavlja tri članke: »Ob šestdesetletnici skladatelja Antona Lajovica«, »Ob dvajsetletnici slovenske glasbe« in »Kaj so dali čehi glasbenemu svetu«. — Božidar Borko se v toplem nekrologu spominja Karla Čapka, Olga Grahovejva pa poroča o znameniti Adamičevi knjigi »Moja Amerika«. — F. Seršen razpravlja o Društvu narodov in o možnostih njegove reforme. — Vito Kraigher nas seznani s sodobno Francijo, predvsem, kakor pravi »z usodo in vlogo

delavstva v sodobni Franciji«. — Pod zaglavjem »Iz slikarstva in kiparstva ocenjuje K. Dobida razstave bratov Vidmarjev, Borisa Kalana G. A. Kosa, Maleša in Goršeta ter razstavo spomeniških osnutkov. A. Budal in Tone Šiferer ocenjujeta knjige Goriške Matice, K. B. Albina Prepeluha »Pripombe k naši prekratni dobi«, N. Gode Gosarjevo »Gospodarstvo po načrtu«, Sv. Ilešič Morderdorferjevo »Slovensko vas na Dolenjskem«, K. Dobida »Naš Jadran«, Budal Kranjčeve »Južne vetrove«, Lipovšek »Lajovčvo čitanko« itd. jad.

PREJELI SMO

Tehnika in gospodarstvo št. 1—2. S to dvojno številko stopa revija, ki jo izdaja Socialno-ekonomski institut v Ljubljani, že v peto leto. Dr. Vinko Vrhunec, predsednik društva za ceste, je prispeval za to številko obširen članek »Slovenija v šestletki cestnih del«, kjer je prikazal, koliko paznje posvečajo cestam v drugih državah, dalje cestno-prometne potrebe Slovenije, šestletni državni cestni program, šestletni cestni program v Sloveniji in sedanje stanje cestnih del v Sloveniji. Prof. A. Král je dal »Prispevek k tehnologiji betona na ljublj. stavbiščih. Dr. Adolf Vogelink piše o stanovanjskem vprašanju Ljubljane s številnimi statističnimi. Avtostrade opisuje dr. inž. Črtomir Nagode, dr. Vlado Schmidt pa v članku »Gospodarski pomen ljublj. poklicne svetovalnice in posredovalnice« riše pomen tega važnega zavoda, ki je začel delovati v začetku l. 1938. Sledje poročila o knjigah: Dr. V. Murko »Vrednostni papirji«, dr. J. Ščetina: Korporativizam i demokracija ter J. Kerencič »Zemljiški odnosi v Jeruzalemskih gorica«.

Roditeljski list št. 7. V listu razpravlja uvodoma Anica Černej o otroku, A. N. govori o »Stremljenju k samostojnosti«, G. Šilih nadaljuje z opisovanjem otroških napak, kjer prikazuje, kako je razne napake mogoče odpraviti. V tej številki opisuje ponočno mokrenje. M. Š. Ostrovska v sestavku »Naš otrok hoče igrati« pove mnogo zanimivega o igračah in kako so deci potrebne, L. Meglič opisuje, kako se otrok vede v tuji hiši, Ciril Drekonja je prispeval krajšo črtico »Prostori«, dr. Anton Dolar »Strah pred izpiti«, sledi »Mati o učenju tujih jezikov«, dr. Vlado Schmidt: »Katero zmožnost so potrebne za kovinske poklice?« List zaključujejo poročila v raznih rubrikah.

Mlekarski list št. 3 prinaša članke »Akcijska za podražitev mleka v Ljubljani«, T. B. »Mlekariče«, Leskovec France »Mlekarkstvo v Bački«, v rubriki »Zadružništvo« »Takih nam manjkalo«, v rubriki »Zvezine objave o razstavi v Zürichu in o smrti Franca Kalana itd.

Sodčnost (št. 1, 2, 3, 1939)

Prve tri številke letnika označuje večja množina publicističnih prispevkov, ki jim odgovarja le sorazmerno malo beletristike. Zdi se, da je tudi to eden izmed znakov našega časa, v katerem se vedno bolj gremadijo najtežji problemi, ki zahtevajo tudi od nas, ali morda predvsem od nas, ker živimo na tako »vetrovnem« kraju, določeni in jasnih rešitev. Ni torej čuda, da stopa beletrija v naših revijah vedno bolj v ozadje.

V vseh 3 zvezkih sta samo 2 pesmi Iga Grudna »Ljubim te« (št. 1). V njih se zrcali ubrano uravnovešeno erotično razpoloženje, nek mir in zrelost, ki nas naravnost preseneča. Za prozo so skrbeli Miško Kranjec: »Pot med blažene« (št. 1, 2, 3), M. S.: »Stanovanje v prtiličju« (št. 1), Ferdo Kozak: »Angelska nedelja« (št. 2) in Prežihov Voranc: »Pot na klop« (št. 3). — H kritiki bi mogli šteti Filipa Kalana »Iz dnevnika«, o Gradnikovi »Večnih studenčih« (št. 1) in o Bartolovem »Alamutu« (št. 3). Nadalje ocenjujejo A. Slodnjak Kranjčev roman »Prostor na soncu« (št. 1), S. K. Menčejvo »Slovensko šolo« (št. 1), L. Legiša de Tuonijeve italijanske sonete o Krasu (št. 1), Drago Šega Novšakove »Dečke« (št. 2), Z. Pirnat Vodetove »Spol in usodo« (št. 2), in I. Bratko Möderndorferjevo »Slovenska vas na Dolenjskem« (št. 3). O slovenskih problemih piše predvsem Sperans »Leto 1848 in Slovenci« (št. 1) in »Politika in naloge intelektualcev« (št. 3), dalje A. Poljanec »Od plemen do naroda« (št. 2), J. Flere »Ob naši industrializaciji« (št. 1), I. Bratko »Šent Danijel« (nekak gospodarski in kulturni prerez; št. 1) in Pavla Kosmina »Z naše severne meje« (št. 3). — V svetovno politiko posega članek R. Kyovskega »Dvajset let Srednje Evrope« (z vsemi načrti tja do Monakovega; št. 1, 2, 3). Albert Kos »Človek sredi sveta« in Vi. (št. 2). »Primer povelje avtarkije« (v Italiji; št. 2). Cene Logar pa obravnava filozofsko temo »Vrednostno spoznanje in etika« (št. 2, 3). O likovni umetnosti poročajo Bogo Pregelj in Franc Mesesnel (št. 1, 2, 3). Ob koncu vsakega zvezka je nekaj strani polemike. Vsakemu zvezku je priložena umetniška priloga: Stane Kregar: »Romar« (št. 1), Niko Pirnat: »Kralj Matjaž« (št. 2) in Karel Putih: »Akte« (št. 3). — Revija stane letno 120 din (za dijake 90 din) in se naroča v upravi, Ljubljana, Breg št. 10/II.

Gruda štev. 2. V uvodniku se list spominja 90-letnice smrti našega največjega pesnika Franceta Prešerna in prinaša odlomek iz uvoda v »Krst pri Savici«. V članku »Za žrtvami naj pride spoznanje« zahteva pisec umik starega rodu, mladini, ki je polna volje za delo. Josip Udovič razpravlja o delu Socialnoekonomskega instituta in položaju našega podeželja. Albin Podjavoršek se v prispevku »V dolini Solte« spominja kmetijskih uporov in mučeniške smrti Matija Gubca. Zenski del prinaša med drugim članek »Dekleta več poguma in samozavesti«, v katerem vzpodbuja Marija kmetiska dekleta. V članku »Ko stopa dekle v zakon« se opozarja na pravna dejstva, ki nastajajo ob možitvi. Nauk o vzgoji otrok, praktični nasveti in razgovori zaključujejo to poglavje. List se spominja smrti papeža Pija XI. in seznaja čitatelje z republiko Čile; Ivan Nemec opisuje pokrajino med Dravo in Donavo in njene lepote, ki so nam nepoznane. S to številko je prišel list objavljati roman »Pushta« od češkega ruralističnega pisatelja Jožefa Knapa, v prevodu Franceta Gerželja. Jože Glonar nadaljuje prevod Reymontove novele »Delo«. Pesmi so prispevali: Jože Danev »Mučeniku Gubcu«, Jakob Struja »Čaka joči puntarja« in »Fantovske pesmi« Franjo Mastnaka. Razna poročila in zanimivosti zaključujejo to številko. Kdor zasleduje razvoj »Grude«, bo moral priznati njen napredek. Brez dvoma je najboljša revija, ki je namenjena podeželju tako po vsebini kakor opremi in je njen napredek, zlasti že v letošnjem letu, toplo pozdraviti.

»Zvonček« št. 3, list s podobami za mladino, je zanimivo čtivo za mlade ljudi. Za to številko je Vinko Bitenc dal »Pesem zvončkov«, Ina Slokanova »Pravljica je umrla«, Manica Komanova »Zvesti črt«, »Kako so se knjige maščevale Igorju«, pesem, opremljena s slikami, arabska pravljica »Črni kamenček«, indijanska pripovedka »Junaška mati«, Franjo Čiček »Prigode palčka Bobka«, note L. M. Škerjanc »Marec«, Vinko Bitenc »Še ena iz Dragočajne«, Nikolaj Rajnov »Ljubezena«, kitajska pravljica »Deset princev služavnikov«, Ivan Razpotnik »Skrivnost zelene jame« (čudoviti doživljaji dveh dečkov), pesem »Mihcu se sanja o psičkih«, Jos. Spilka »Bobenček« (podkarpatska pravljica), uganke in novice.

Za ženo in dom

Vrtna dela v mesecu marcu

Že nekaj dni hodijo pridne gospodinje v vrt ter preizkušajo zemljo, če je dovolj suha, da bi pričele z delom. Pa saj je tudi že čas, da se pričnemo brigati za vrt, kajti le zgodnja zelenjava človeka razveseljuje in ima tudi svojo ceno.

Predvsem je tu čas za vzgajanje sadik. Če bo vreme količkaj ugodno, in če je tudi lega vrta ugodna, potem lahko sedaj sejemo že kar na planem. Zemljo moramo seveda pognojiti s prvovrstnim konjskim gnojem, ker le takšen gnoj hitro deluje. Sicer pa tudi ovčji, kozji in kurji gnoj za to stvar ni slab. Kdor pa hlevskega gnoja nima, pa naj uporablja umetna gnojila. Z umetnimi gnojili gnojimo dvakrat: prvič ob prekopavanju, drugič pred setvijo. Na sto kvadratnih metrov raztrosi do dva kilograma amonijaka, kalija in superfosfata. Ko je seme posejano, je treba setev tudi škropiti, a ne preveč in le z mlačno vodo.

Tudi za sajenje sadnega drevja, lepotičnega grmovja in drugih dreves je sedaj čas. Rastline pa, ki smo jih sadili v jeseni, moramo sedaj zalivati z mlačno vodo.

Napočila je tudi doba cepljenja. Košičasto sadje bi lahko cepili že v februarju, torej je sedaj zadnji čas. Cepljenje ostalega sadnega drevja lahko preložimo na mesec april.

Jagode, belušne in druge trajnice plitvo prekoplji, korenine pa pokrij s starim, suhi mhevskim gnojem. Cvetice-trajnice, ki rasto že več let na istem mestu, pa presadi, a ne pozabi grmičev razmnožiti.

Zelo važno je, da pobremo sedaj s sadnega drevja vso preostalo listje ter ga sežgemo. V zvitihi listih tiči metulja zalega, iz katere se bodo pozneje razvile gosenice.

Krompir — naša glavna hrana

Nekoč krompirja nismo poznali, in vendar je svet stal. Dandanes si življenja brez krompirja niti zamišljati ne moremo. V pre mnogih hišah je krompir vsakdanji kruh družine, saj predstavlja našo najcenejšo hrano. Razen tega, kateri kmet bi si danes upal rediti svinje, če bi ne imel krompirja? Poleg drugih snovi vsebuje tudi škrob, ki je našemu telesu zelo koristen in potreben.

Skrben kmet pridela mnogo in to dobrega krompirja. Med krompirjem in krompirjem je razlika. Od slabih vrst krompirja nima človek niti užitka, niti koristi. Krompirja ni pri hiši nikoli odveč. Kdor sam ne potrebuje celo količino pridelka, ga lahko proda. Vendar je pri tem potrebna previdnost, kajti lahko je v jeseni krompir za nizko ceno prodati, a težko ga pomladi za drag denar kupovati.

Sedaj prihaja glede krompirja najbolj neroden čas. Lanske zaloge gredo h kraju, a novega še ni in ga še tudi ne bo tako kmalu. Od tega, kar še imamo, moramo brezpregojno rezervirati potrebno količino za seme. Zato lahko v mnogih kmetijskih hišah opazimo, da so pričeli s krompirjem štediti. Krompir, ki ga še sedaj imamo, moramo vsak dan pregledovati in prebirati, da ga za čim daljšo dobo ohranimo. Biti mora na primerni toploti, da ne zmrzne, a da tudi ne prične kaliti. Ključ je treba sproti odstranjevati. Kdor je bil lansko leto nezadovoljen s krompirjevo letino, naj letos ne sadi iste vrste; morda je dotična vrsta krompirja slaba ali pa neprimerna za njegovo zemljo. Obdelovati mora slabo kakor dobro vrsto, čemu bi torej obdeloval slabo? Kdor se peča s pridelovanjem ranega krompirja, naj se posebno požuri, ker prvi krompir meščani najraje kupijo in ga tudi najdražje plačajo.

Zanemarjenost našega perutinarstva

Človek bi skoraj ne verjel, da je mogoče, da se pri nas posveča perutinarstvu tako malo pozornosti, čeprav so zlasti za kokošjerejo dani pri nas vsi pogoji in bi lahko dajalo našemu ljudstvu stalen vir dohodkov. Vsa čast nekaterim našim kokošjerejem, toda na žalost je njih število tako majhno, da se popolnoma izgubi med onimi, ki bi se lahko bavili s smotno kurjerjo oz. sploh perutinarstvom, a ga kratkomočno prezro kot dober vir dohodkov. Če stopiš pri nas v večjo trgovino z zaklano perutnino in se malo pogovoriš s trgovcem, spoznaš kmalu, da so tam kokoši in pure iz vseh mogočih vetrov, le iz najbližje okolice, ki bi lahko nudilo obilo takega blaga, ne najdeš skoraj ničesar. S tem nočem trditi, da naši ljudje ne rede kokoši. Obratno, čim stopiš malo izven mesta, že vidiš skoraj okoli vsake hiše postopati par kokoši, toda kokoši, ki komaj zaslužijo to ime. Vsaka je druge pasme, kakor da jih je lastnik zbral na vseh kontinentih, ena je bolj mršava kakor druga, vsem se pa vidi, da nimajo

niti pravilne hrane, niti nege, kaj šele primerno kurnico ali kokošnjak. Imajo kokoši pri hiši zato, ker je pač takšna navada, da jih ima nekoliko, kdor ima okoli hiše nekaj svoje zemlje.

Naš kmet redi perutnino največ samo za lastno uporabo in mu ni skoraj nič do tega, da bi jo prodal. Res je, da mu številni prekupčevalci jemljejo možnost primernega zaslužka, toda vprašajmo se, kdo pa je kriv, da se je to prekupčevalstvo tako razvilo? Kmet sam. Če bi redil mnogo kokoši, a čim manj pasem, in če bi dal kokošim primerno oskrbo, da bi se razvile res v prvovrstne živali, da bi tako lahko vrgel na trg istočasno večje število dobre perutnine, bi bil lahko s kupcem v direktni zvezi in bi ne rabil prekupčevalca.

Pametna kurjerja rodi obilo uspeha, toda treba se ji je posvetiti z vso vnemo, kakor vsaki drugi stroki gospodarstva, če hočemo imeti od nje dobiček.

Kmečka žena št. 3. Revija se v začetku spominja umrlega papeža Pija XI., dalje objavlja lks: »Praznik sv. Jožefa — praznik naših družinskih očetov«, Franjo Tanjšek: »V naših domovih pa lučke gorijo...«, pesem Marije Brenčič »Tebi, slovenska mati«, zopet lks: »Odmev praznika naših očetov«, nadaljevanje romana Jana Plestenjaka »Govejkarji«, Grivški »Prazne zibelke«, Nežka Koc: »Materi«, dalje opis naših krajev (Sv. Peter pod Sv. Gorami in Podčetrtek), pesem Marije Brenčič »Ob jezeru« itd. itd.

KUHINJA

Korenjeva juha. Zreži par korenov na rezance in jih pari na presnem maslu. Pozneje zarumeni na njih nekoliko moke, zalij s krompirsko in kuhaj tričetrt ure. Začini z zelenim peteršiljem, limonovim sokom in po okusu tudi s sladkorjem. Kdor ne ljubi osrege korenjevega okusa, vzame manj korenja, a pridene namesto tega nekoliko olupljenega, na rezance zrezanega krompirja.

Benečanska jed (zelo tečno). Zarumeni na maslu ali presnem maslu nastrgano čebulo, primešaj 2 korena in 2 korenini peteršilja, oboje zrezano na listke ter 2 na rezance zrezani zeleni. Zalij s četrt litra vode, osoli in prideni polno žlico opranega riža. Ko je na pol mehko prideni paradižnikove meze in na prav majhne kosce nalomljenih drobnih makaron. Preden neseš na mizo, razmešaj v tej šari še 2 rumenjak, 4 žlice kisle smetane in sesekljane zelenega drobnjaka. Jed je prikladna za brezmesne dni, ker je jako tečna, zlasti, ako daš poleg še nastrganega sira.

Dopisi »Edinosti«

Dolina Sentflorianska

Prazna slama. Tako se godi leto za letom, da mlatio ljudje prazno slamo. Naj bo »proračun« ali »preračun«, povsod se najdejo isti tipi ali individuali, ki govore samo zato, da govorijo. Lani so govorili drugi, predlani zopet drugi, vsi pa so ugibali, ali smo trije ali eden. Visokodoneči govorci niso nikogar uspavali, »proračun« ali »preračun« pa se zato tudi niti za 1 paro ni zmanjšal.

Naš narod je bistri in je star kakor kralj Matjaž, je nekdo zapisal. Med naizanimivjšimi narodnimi pregovori je pregovor, o mnogem govorenju. Kdor mnogo govori, malo stori! Resnica je to! Ta resnica se že tudi ponavljala skozi dvajset let po našem svetu in v tem ogromno dolgem času se je že tudi namitilo toliko te prazne slame, da ni videti okrog nas ničesar drugega kot ravno to bedasto prazno slamo.

Medtem, ko so mlátili, se je zgodilo, da je redko zrnje letelo v širokem loku preko meje na drugo stran tako, da je postala prazna slama zares popolna, v pomenu besede, mi pa te prazne slame v gledni latsniki. Namesto zrnja smo požirali slino, a če smo hoteli jesti nekoliko močnika, je bilo treba uvažati moko iz inozemstva.

Ni čuda, da si je jel narod pripovedovati pravljice, bajke in legende o pasu, ki ga je mogoče po luknjah zadrgovati okrog pasu. Še manj pa se je čuditi, da je ljubi in mili narod, o katerem se ne ve, ali so trije ali eden, že začel pas prido uporabljal in da se pridneje zadrguje trebuh.

Trebuh ni prijetna beseda. Ni salonska. Pod to besedo si »inteleganca« vedno predstavlja nekaj drastičnega, kar ne spada v boljšo družbo. Pesnik bi dejal, da je to nekaj prozaističnega. Nekaj primernejšega je že vamp. Zato ker nosijo trebuh preprosti ljudje, vamp pa je lastnina boljših in višjih slojev.

Imeti trebuh pa je sploh nesramnost. Če že beseda sama tako neprimerna, da ni za nikamor, ali kakor že pravijo boljši krogi, da ni »cimerrajna«, kaj šele je treba reči o lastni takšni stvari. Narod naj bi sploh ne imel trebuha, če bi hotel nekoliko bolje živeti kot živi zadnje čase. Nezadovoljstvo je kriv vsekar trebuh in započet bi treba akcijo, da se ta nesnaga s teles kmetov, delavcev, uradnikov in ubogih otrok čimprej odstrani.

AZOT (akcija za odpravo trebuha) bi po-

Telečja jetra v papriki. Pol kg telečjih jetra zreži na lepe, velike, toda tanke rezine, osoli jih in oporaj, pavalaj v moki in jih na maslu na obeh straneh hitro opeci. Vzemi jetra iz masti in zarumeni na njej srednjeveliko sesklano čebulo, dodaj kavno žličko sladke paprike, žlico paradižnikove meze, prav malo stlačenega česna, prepraži, dodaj pičlo žlico moke, zarumeni blede, zalij z juho ali vodo, razmešaj v gladko omako in prevri. Nato dodaj jetrne rezine, že prej sprane, in jih pari še 10—12 minut. Naposled primešaj še pol skodelice kisle smetane in ponovno prevri. Preden neseš jetra na mizo, precedi omako nanje. Ako je pregosta, jo razrdeči z juho.

Sunka z jajci. Opeci nalahno na presnem maslu tanke rezine kuhane gnja i na obeh straneh in sicer po možnosti v plitki, ognjavarjni prsteni ali porcelanasi posodi. Ubij nato nekaj jajc, osoli in postavi v pečico, da se beljak počasi strdi. Seve lahko napraviš jed tudi na štedilniku. Daj jo s solato na mizo.

Slanina z jajci. Nareži malo prekajene slanine na lepe rezine, ki jih potolci kakor zrezke in opeci v lastni maščobi na obeh straneh. Ubij nato nekaj jajc nanje, osoli in postavi v pečico, da se beljak strdi, rumenjaki pa ostanejo še redki.

Jajčna jed v školjkah. Raztepi 6 celih ječ in skodelico sladke smetane, osoli in oporaj. Vlij to na vroče presno maslo ali na mast ter mešaj z vilicami, da se zgosti. S tem podmetom napolni školjke (modelčke) ter potresi po vrhu s prekajeno, na drobne koščke zrezano svinjino; lahko pa tudi samo z drobnjakom.

Kosilo za srčno bolne

Oni, ki trpe radi moteni srca in nerednega krvnega obtoka, naj se drže diete. Tako ne bodo prišli v kri one snovi, ki delujejo kakor strup na kri in srce bolnega človeka. In ta sirup so beljakovine, ki sicer zdravemu človeku ne koristijo.

Predvsem ne smejo takšni bolniki uživati juhe. Dobrodošlo pa je vsakovrstno sočivje v obliki solate. Važno pa je, kako jo pripravimo. Nikoli ne smemo kuhati sočivja z mesom, ker pridejo sokovi in soli mesa v sočivje. Sočivje kuhajte v malo vode, dušite ga v lastnem soku in zabelite z maslom. Zeli, fižol in grah naj uživa bolnik le tedaj, če mu to ne obtežuje želodca. Krompirja pa lahko je kolikor hoče, ker krompir veže kislino. Najbolji je v oblicah.

Oni bolniki, ki imajo lažje močnje lahko uživajo meso, a najbolje je ribje, ki pa ne sme biti preveč slano. Najbolje je, če uporabljamo titrovo sol, citronin ali kaj podobnega. Vendar ne sme jesti tedensko bolnik več kakor 30 dkg mesa in to v treh obrokih. — Svinjina, race, gosi in klobase niso za srčno bolne. Le ribce, teletina in kureina, pa še te vrste so bolj kuhane, nego pečene. Le juhe nikar! Jajca, ki imajo isto sestavo beljakovin kakor meso, so škodljiva. Le oni bolniki, ki so se mesu odpovedali, lahko jede jajca opoldne (nikakor zjutraj), a ne v preveliki meri. Najbolje pa je, če se bolnik izogiba vsake hrane, ki vsebuje beljakovine.

stala vsenarodna in nadstrankarska orgnizacija, ki naj bi spajala vse sloje vseh pripravljen in ver in ki naj bi zajela tudi tiste narodne brate nemškutarje, ki jih ljudje ne marajo več podpirati, ker kupujejo rajši pri zavednih narodnikih in drugih zavednjakih. Krona »Azota« pa bi bila v tem, da bi zedinil razcepljene narodne sile k pomembnemu domačemu sporazumu, da bi imeli tudi doma en hlev in enega pastirja.

Močnik, sber kransko dežele, bi postal odveč in zares nepotreben. Koliko nepotrebnega jadikovanja je povzročil, koliko preprirov in maščevanja je rodil, ker se je vsakdo silil k skledi in so požreli indvidui odrivali drug drugega. Le lepo po redu, kakor se spodobi! In je bilo tako, da so se basali najprej eni, potem drugi, potem zopet prvi, nato drugi, zopet prvi, drugi, prvi, drugi... itd. (izgovarjaj in čitaj vedno hi-re-je!) skozi dvajset let. Basali so se, kakor se spodobi, potem pa so mlátili prazno slamo, ko je narod vsak dan bolj in bolj zadrgoval pas. Nuj je rodila potrebo, potreba pa akcijo!

Takole bo treba! Vsem, ki mlatio prazno slamo, bo treba malo podkuri! Pa ne z vžgalicami, Bog pomagaj! Pač pa jim bo treba vzeti močnik, dobri steber kranske dežele, postaviti pa jih pred jasli, v katere bo naphati prazne slame. In če je ne bodo hoteli jesti, naj jih narod šopa, kakor zna šopa i purana ali gos, ki bo postala slaščica za razvajeni vampke.

Vampe in vampki so pretresujoče priče narodovega blagostanja, tako rekoč sitost ali kakor se že temu oné pravi. Iz časov izvira, ko se je orala ledina narodnemu napredku in ko so nekateri drveli s tako naglico naprej, da so posali pravcati naprednjaki, ali kakor se že temu oné pravi, dočim so drugi pozabili gledati naprej ter začeli hoditi na rakovo nogo ter postali nazadnjaki, kakor se temu oné pravi. Tu in tam je rasla ogromen šop zmlatene slame v ponos in čast sili puranov in našpanih gosi. O glasna priča narodnega blagostanja, kako te ljudstvo sito prazne slame, blagoslavljaj!

Spomenik slami. V slučaju, da bo ostalo po akciji za »Azot« še kaj prida časa, bo potrebno ukreniti takojšnjo akcijo za podizanje spomenika prazni slami (AZPSPS). Sivar izgleda na zunaj eksoična, prav zares. Drustvo bi gotovo nabralo čedno vsotico, kot pa bi gotovo še kakšen našli, kjer bi povzdignili ogromen op smlatene slame v ponos in čast

MARIBORSKA TISKARNA D. D.

VODILNO TISKARSKO PODJETJE SEVERNE SLOVENIJE
POSTREŽEMO HITRO, DOBRO IN PO NIZKIH CENAH

TELEFON 25-67, 25-68, 25-69

MARIBOR
KOPALIŠKA ULICA 6

FOX PASTA

Kvalitetno čistilo za čevlje in
usnje iz najfinjših voskov in
originalnega francoskega bal-
zam terpentinaZahtevajte in uporabljajte samo FOX-kremo
Dobi se v vsaki boljši trgovini

Vse dame

rade kupujejo
svilo za obleke,
perilo i. t. d.pri
I. TRPIN-U

Maribor, Vetrinjska ulica 15

Priprave za zračne napade

Angleži se pripravljajo na zračne napade in
gradijo zaklone

Praktični nasveti

Razpokano in hrapavo kožo dobimo na ro-
kah, če delamo v mokrotli in mrazu. Da si
ohranimo lepo kožo, si nateremo roke pred
delom s sledečo mažo: stepemo 1 beljak, pri-
denemo sok ene limone, malo soli in eno žli-
co špirta. Hranimo v zaprti posodi. Kdor že-
li dišečo mažo, naj pridene mesto špirta dve
žlici kolonjske vode.Za odvajanje je priporočljivo prav mlado
poljsko zelenje: prav mlade koprive in mlad
regrat, oboje zmleto v stroju ali vsaj prav
drobno sesekljano, začinjeno z oljem in limo-
novim sokom ali z majonezo.

Pomarančni liker

Razreži na proge 2 in pol dkg pomaranč-
nih lupin in daj jih v pol litra vinskega cve-
ta. Steklenico večkrat pretresi. Olupki naj
bodo tako dolgo v vinskem cvetu, da izgu-
bijo barvo. Potem opraviš pol kg sladkorja
brez vode, da zrumeni, daj ga nato v triče-
rti litra vode in dodaj še 25 dkg sladkorja v
koščkih. To naj vre 10 do 12 minut. Potem
sirup odstavi, daj vanj noževno konico galu-
na. Ko se vse ohladi, daj vse skupaj v ste-
klenico z lupinami in vinskim cvetom, dobro
premešaj in pusti 2-3 dni stati. Potem pro-
toči skozi lij, kjer je papir za filtriranje, vso
tekočino v čisto steklenico, dobro zamaši in
liker je narejen.

Mali oglasi

beseda 0-55 din,
dopisovanje po
1-50 din; inse-
ratni davek do
40 besed 1- din,
nad 40 besed
2- din. Za šliri-
rana pisma se
plača 10- din.
Za odgovor
je priložiti 3-
din v znamkah

Kupujte

pri trdkah ki
oglašujejo v

»EDINOSTI«

Katran od premoga
se dobi po din 1- pri dostavi
soda pri železarni A. Pogačnik,
Ruše

Hmeljevke

smrekove in jelove

ima večjo množino naprođaj

Uprava veleposestva

Krumperk, pošta Dob pri Domžalah

AUGUST GAILIT:

28

Potepuhovi letni časi

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUCHS

»Poglej, bratec, če je pri meni vse v
redul« kliče vznemirjeno. »Če ni mogo-
če počila kakšna žila ali se zlomila kost.
Češ živim me boli in peče, ko da bi kdo
deblje vanj zabijal. Toda hitro! Nimam
mnogo časa!«Ranocelnik ga preiskuje tu in tam, a
ne najde nič resnejšega. Samo obraz je
čisto moder in levi uhelj preklan.»Kako vam pa kaj gre in napreduje
pretep?« je skrbno vprašal Madis Jarski.»Letijo po njih, ko da bi žito mlatilo,
odgovori Jakob Aapsipää. »Nobenega re-
ditelja in nepristranskega gledalca ni več.
Vsi so enaki pred očetom nebeškim.«In odhiti.
Potem pride v kaščo stari Jaak Jarski.
Dobil je močan udarec naravnost po
obokih nad očmi.»Kaj? Tudi tebe so pretepli, oče?« za-
kliče Madis Jarski in kri mu plane v
glavo.»Ah, sinko«, stoka stari Jaak. »In ne
prizanašajo nikomur. To ni nič drugega
kakor preizkušnja moči med možmi in
golo pustošenje. Kogar zgrabijo v temi,
mu pripeljejo eno po glavi. Na desno oko
sem popolnoma slep.«»Ah, tako. Tako daleč je torej že
stvar!« vzdihne Madis Jarski. »No-
beno častno preizkuševanje moči več,
temveč napad na vsakega, ki pride blizu?
Tudi starega moža se lotijo in ga poha-
bijo? — Zaveži si sam oko, oče! Jaz ni-
mam več časa, da bi tu še mečkale za-
bije ranocelnik in odhiti kakor razjarjen
lik na pretepališče.«Tepež se je vedno bolj razvijal in se
razširjal že na vrt. Beganje, zasačevanje,preklinjanje. Zamolkli udarci naglih brc.
Toomas Parvi išče svojo nevesto. Hipo-
ma zakliče nekdo na vrtu veselo in zma-
glovasto:»Ga že imamo! Ga že imamo! Končno
si pa le v pasti, ti prokleti lažni cerkov-
nik! Zdaj šele se bo pričelo krščevanje
in pridiga!«»Splazil se je pod grm kakor krt! —
Alo, mladci, na pomoč!«»To ni cerkovnik, to sem jaz — straž-
nik Joonas Simpson«, kriči nekdo v od-
govor.»Stražnik Joonas?« vpraša nekdo raz-
očarano. »Kaj pa si iskal pod grmom?«
Martin Meos je stal ko podivjan, vol
na dvorišču in kričal:»Zenske, otroci, dekle, takoj na vozo-
ve! S temi peklenškimi smradljivci nima-
mo ničesar več opraviti! Prinesite mi sem-
kaj vnučka, dajte mi vnučka Jonatana!
O juda Iskarijot in njegova obešenjaška
vrvi! Storite, da pridete čim prej na vozo-
ve! Vzemite s seboj otroke, svinje, pse,
kruh, žolico, pečenke, kolače! Ne poza-
bite na sladoleđ, na pivo, žganje in peče-
no divjačino. Vse, kar še najdete po ka-
ščah, shrambah, kletih in v kuhinji — na
vozove! Rešite, kar se rešiti dá! In žrebe,
kije je ostalo, to proketo žrebe, ki so ga
bili pripeljali mojemu vnučku v dar!«Ko je oddrdal Martin Meos s svojimi
ljudmi iz Terikest, ga je spremljalo stoka-
nje in ječanje ranjenih, prašičje kruljenje,
otroško vresčanje in pasji lajež.»O juda, to je bil kraj!« vzdikajo
možje.»Kraj?« rjove Martin Meos med ropo-
tanjem koles in cviljenjem prašičev. »Toni noben kraj, to je peklenški kotel! O go-
spod Jezus Kristus, sin očeta božjega in
njegova radost, drži me trdno na verigi,
da ne pridem nikdar več sem. Tu bi člo-
veka oropali do srajce, potem bi ga pa še
namlatili!«Kadri Parvi si je že večkrat izjokala
oči. Zdaj sedi na skednju poleg stokajo-
čega Tönisa Tikute. Pravkar se je neko-
liko pomirila. Ravnodušno in tiho posluša
kričanje in odhajanje nekaterih gostov.
Norci, si misli žalostno. Hitijo proč, ko da
je prišla kuga v hišo. Saj je bilo vendar
tudi prej tako, da so se možje pri žganju
vedno malo sprili in stekli. Saj je bil ven-
dar v ta namen povabljen na slavlje rano-
celnik iz mesta. Kaj ne bi mogli počakati
do jutri? Novi cerkovnik iz Paasorja bi
vse to ponovno napravil. Imel bi pridigo
in krstil bi otroke. Toda to staro kljuse
mora takoj rezgetati, prevračati mize, za-
čenjati pretepe in potem zbežati. Ali je
postal s tem pametnejši? Odpeljal je s se-
boj zadnje vino in poslednja jedila? S čim
bomo pa jutri slavili poroko? Ah, pri vseh
peklenških, vsi naj zbežijo odtod, sam,
da bi Joonas ostal tu. Kaadri ho e na vsak
način poslušati njegovo petje še tretji,
četrti dan — potem, ko bodo njegove gla-
silke pravilno uglasene in pride k svojim
praviim pesmim. Mladec bi lahko dolgo
dolgo bival tu, kajti njen sin Toomas se
prav te dni seli s svojo mlado ženo k
Leosu. Ona pa, Kadri, ostane sama na
Terikestah. Čisto sama! Ah, Traavet
Joonas, ubogi pevec Taavet Joonas, kje si
ostal? Joonas je vendar čisto nedolžen,
sedel je in pel. Zakaj je moral on bežati?
In Kadri Parvi boli srce. Vstane in vno-
vič išče pevca, ki da je tako vzljubila.Toomas Parvi, ki je iskal nevesto, pride
k hlevu in pozorno prisluškuje obstane.
Ali ni bil to glas njegove neveste Maarje?
S kom neki tamle govori? Kdo ji šepeta
zaljubljene besede? O groza in pokvarje-
nost in ženska nezvestoba! Toomas Parvi
se tiho plazi bliže, bliskovito vžge žvep-
lenko in vidi: tam čepi njegova nevesta

Maarja Melts in poleg nje . . .

Poleg nje vidi vidi ničvredneža, lopova,
lažnega cerkovnika iz Paasorja, glavnega
povzročila vseh današnjih nezdolj!

Toomas Parvi vplamti od srca.

»Tako torej!« zakliče, pokajoč od div-
josti. »Semkaj sta se splazila, za kravja
vimenata sta se skrila! Iz najine poroke
jutri ne bo nič, to ti povem! Kako naj sto-
pim pred sveti oltar z nekom, ki skriva
tega morilca in goljufa?«»Pomiri se malo«, opominja Maarja
svojega ženina. »Ali nimaš že dovolj da-
dašnjega kavsanja?«»O ne!« zakriči Toomas Parvi. »O, še
dolgo ne!«

Zdirja do vrat in vpije:

»Alo, fantje, hitro sem! Cerkovnik je v
hlevu!«Ostal je pri vratih in stražil odprtno,
da bi nihče ne utekel. V trenutku se dre-
nja v hlevu kopica mož. Marsikatera žen-
ska, marsikateri plašen mož si je bil brž-
kone prav tako poiskal v hlevu zatočišče.
Kajti nenadoma so se oglašili prestrašeni
klici in šumotanje iz vseh kotov in kupov
gnoja. Prasi, jagnjeta in krave so jo zbe-
gano ubrale na dvorišče. Možje stikajo od
kupa do kupa gnoja. Temno je in v iska-
nju grabijo drug po drugem.»Au! Ták nikar me no ne tep! Jaz ni-
sem cerkovnik«, ječi nekdo. »Jaz sem
stražnik Joonas Simpson!«»Ze spet ta stražnik?« vpije iskalec
jezno. »Kaj za vraga pa iščeš v hlevu?«»Strahopetec čaka jutra, da napravi za-
pisnik!« se smeji na dvorišču.»Ták kdo me zopet mlati? Jaz sem
Toomas Parvi!« javka nesrečni ženin.»Au, kako me je nekdo kresnil po glavi!
Pokličite hitro zdravnika! Menda mi je
glavo prekal napole!«»Pa beži stran, če se boš takih majh-
nih udarcev!« mu odgovori nekdo.V najbolj oddaljenem kotu vrta najde
Kadri med kamenjem Joono.

(Dalje prihodnjič).